

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ
KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLAYDA GÜR SOY

ÇANAKKALE
OCAK, 2020

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

İlayda GÜRSOY
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Haydar DURUKAN

Çanakkale
Ocak, 2020

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

06/01/2020

İlayda GÜRSOY

06/01/2020

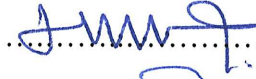

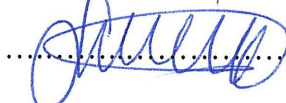
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

İlayda Gürsoy tarafından hazırlanan çalışma, 06/01/2020 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10238916

Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza	
Dr. Öğr. Üyesi	Haydar DURUKAN		Danışman
Prof. Dr.	Çavuş ŞAHİN		Üye
Doç. Dr.	Sonnur İŞİTAN		Üye

Tarih: .....

İmza: .....

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Enstitü Müdürü

Önsöz

Farklı gelişim gösteren bireyler günlük yaşamda birçok sıkıntıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Toplumsal dışlanma, sosyalleşememe, eğitim hakkından mahrum kalma gibi durumlar farklı gelişim gösteren bireyler için son derece sık karşılaşılan durumlardandır. Farklı gelişim gösteren bireylerin, toplum içerisinde kendine yetebilen ve üretebilen bireyler olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri günlük yaşam becerilerini yerine getirmelerine bağlı olmaktadır. Toplum olarak farklı gelişim gösteren bireyler karşı farkındalık kazanmak ve bu bireylerin toplumsallaşmasına destek olmak, her tipik gelişim gösteren bireyin görevi olmalıdır.

Araştırmanın birinci bölümünde; araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, varsayımlarına ve sınırlılıklarına yer verilmiştir. İkinci bölümünde, kaynaştırma eğitimi ve özel eğitim ile ilgili alan yazına değinilmiştir. Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemi, verilerin toplanmasına ve veri analizine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde toplanan veriler ışığında elde edilen bulgular sunulmuştur. Beşinci bölümde ise araştırmanın sonuçları verilmiş, tartışılmış ve araştırmanın sonucuna göre öneriler verilmiştir.

Bu çalışmamın her aşamasında bana destek olan danışmanım Dr. Öğr.Üyesi Haydar DURUKAN'a, bu süreçte gerek akademik gerekse manevi desteğini benden hiç esirgemeyen Dr.Öğr.Üyesi Berfu KIZILASLAN TUNÇER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmamın analiz kısmında benden değerli bilgilerini ve zamanını esirgemeyen Öğr. Gör. Kadir TUNÇER'e çok teşekkür ederim.

Bu günlere gelmemi sağlayan, her anımda yanımda hissettiğim; annem Münevver GÜRSOY'a, babam Sedat GÜRSOY'a ve ağabeyim Taha Can GÜRSOY'a çok teşekkür ederim... Betül YÜCE DURAL'a, eşi Ercan DURAL'a üzerimdeki emekleri için minnettarım.

Yol arkadaşım Mehmet Anıl KIZILASLAN'a sonsuz teşekkürler...

**Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi**
İlayda GÜR SOY

Özet

Farklı gelişim gösteren birey; bireysel özellikleri ve yeterlilikleri nedeniyle yaşlarından farklılık gösteren bireydir. Her tipik gelişim gösteren bireyin olduğu gibi farklı gelişim gösteren bireylerin de eğitim almaya ve eğitimde fırsat eşitliğinden faydalanmaya hakkı vardır. Özel eğitim de bireyin eğitimden maksimum verim almasını sağlayacak kaynaştırma eğitimi kavramı ortaya çıkmaktadır. Kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşmasındaki etkenlerin başında ise öğretmenler gelmektedir. Öğretmenin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumu, bilgisi ve düşünceleri son derece önemlidir. Bu nedenle; araştırmanın amacı, geleceğin öğretmenleri olacak okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerini ve görüşlerini etkileyen etmenleri belirlemektir. Araştırmanın veri toplama sürecinde nicel ve nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı karma yöntemden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2018-2019 öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören 2., 3., ve 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmada veriler ölçek uygulama ve açık uçlu görüşme formu olmak üzere 2 basamakta toplanmıştır. Araştırmanın nicel aşamasında Loreman, Earle, Sharma ve Forlin'in (2007) geliştirdikleri "Sentiments, Attitudes, and Concerns About Inclusive Education (SACIE)" ölçeğinin Cansız ve Cansız (2018) tarafından Türkçeye uyarlanmış hali olan 19 maddelik ölçek kullanılarak, öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünce, tutum ve endişe durumları bazı değişkenlere bağlı olarak belirlenmeye çalışılmıştır. Nitel aşamasında ise çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden hem özel eğitim dersi hem de kaynaştırma eğitimi

dersi almış olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimine yönelik genel düşüncelerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından, uzman görüşü alınarak geliştirilen 11 açık uçlu soru ile öğrencilerin kaynaştırma eğitimine yönelik genel düşünceleri incelenmiştir. Bulgular sonucunda öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin yüksek endişelerinin bulunmadığı fakat sınıflarında farklı gelişim gösteren birey bulunması durumunda kendilerini sınıf yönetimi açısından yetersiz hissedecekleri sonucuna varılmıştır. Bu nedenle okul öncesi öğretmen adaylarının, kaynaştırma sınıflarında sınıf yönetimi ile ilgili daha çok bilgi edinmeleri ve öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireyler ile daha sık bir araya gelmesi sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Farklı gelişim gösteren birey, Kaynaştırma eğitimi, Öğretmen adayı.

The Investigation of Pre-Service Preschool Teachers' Opinions

About Inclusive Education

İlayda GÜRSOY

Abstract

Individuals with special needs are defined as the ones who show difference from their peers in terms of individual characteristics and competencies due to prenatal, intranatal and postnatal reasons. As individuals who exhibit normal development, individuals with special needs have the rights for education and equal education opportunities. Therefore, special education will help the individual get a maximum benefit from inclusive education. The first element that make inclusive education successful is the teachers. That's why teachers' attitudes towards inclusive education and their opinions of it as well have the utmost importance. In this regard, the aim of this study is to investigate the factors that may affect preservice preschool teachers' opinions about inclusive education. A mixed method research designed was applied for the data collection. The participants were the second, third and fourth year preservice preschool teachers who have been studying in the department of preschool education at Canakkale Onsekiz Mart University in 2018-2019.

The data was collected in two steps, firstly, a scale was distributed to the participants and secondly, an interview was conducted with some of them. In the first phase, which included the quantitative investigation, the scale "Sentiments, Attitudes, and Concerns about Inclusive Education (SACIE)", which included 19 items and developed by Loreman, Earle, Sharma and Forlin (2007) and translated into Turkish by Cansız and Cansız (2018) was distributed to understand the factors that may affect preservice teachers' opinions and attitudes towards inclusive education. In the second phase of the study, which included the qualitative investigation, an open-ended interview including 11 items was conducted with the participants

who especially took special education and inclusive education courses to understand their opinions about inclusive education. Finding demonstrated that teacher candidates do not have high concerns about inclusive education but if they have individuals with special needs, they will feel insufficient about classroom management. For this reason, preschool teacher candidates should have more information about classroom management in inclusive classes and it should be ensured that teacher candidates meet with individuals with special needs more frequently.

Keywords: Individuals with special needs, Inclusive education, Preservice preschool teachers.

İçindekiler

Onay.....	i
Önsöz.....	ii
Özet.....	iii
Abstract.....	iv
İçindekiler.....	vii
Tablolar Listesi.....	xii
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	4
Araştırmanın Önemi.....	5
Varsayımlar.....	6
Sınırlılıklar.....	6
Tanımlar.....	6
Özel eğitim.....	6
Farklı gelişim gösteren olan birey.....	6
Kaynaştırma eğitimi.....	7
En az kısıtlayıcı eğitim ortamı.....	7
Gelişim.....	7
Okul öncesi eğitim.....	7
Bölüm II: Alanyazın.....	8
Özel Eğitim.....	8
Özel eğitimin tanımı.....	8
Özel eğitimin kapsamı.....	9

Özel eğitimin amaçları.	9
Özel eğitimin ilkeleri.	9
Özel eğitimin tarihçesi.	11
<i>Dünyada özel eğitim.</i>	11
<i>Türkiye’de özel eğitim.</i>	12
Farklı gelişim gösteren bireylerin sınıflandırması.	16
<i>Zedelenme</i>	16
<i>Yetersizlik</i>	16
<i>Engel</i>	15
<i>Risk altında olanlar.</i>	15
<i>Zihinsel yetersizlik gösteren bireyler.</i>	16
<i>Görme yetersizliği gösteren bireyler.</i>	16
<i>İşitme yetersizliği gösteren bireyler.</i>	16
<i>Ortopedik yetersizliği olan bireyler.</i>	17
<i>Dil ve konuşma bozukluğu gösteren bireyler.</i>	17
<i>Öğrenme güçlüğü gösteren bireyler.</i>	18
<i>Duygusal ve davranış bozukluğu olan bireyler.</i>	18
<i>Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bireyler.</i>	19
<i>Otizm spektrum bozukluğu gösteren bireyler.</i>	19
<i>İleri derecede ve çoklu yetersizliği olan bireyler.</i>	21
<i>Özel yetenekli bireyler.</i>	21
Kaynaştırma Eğitimi.	22
Kaynaştırma eğitiminin tanımı.	22
Kaynaştırma eğitiminin amaçları.	24
Kaynaştırma eğitiminin ilkeleri.	24

Kaynaştırma eğitimin tarihçesi.....	25
<i>Dünyada kaynaştırma eğitimi.....</i>	25
<i>Türkiye’de kaynaştırma eğitimi. ....</i>	27
Kaynaştırma eğitiminin türleri.	28
<i>Tam zamanlı kaynaştırma.....</i>	29
<i>Yarı zamanlı kaynaştırma.....</i>	29
<i>Kaynak oda destekli kaynaştırma.....</i>	29
<i>Tersine kaynaştırma.....</i>	29
<i>Özel sınıf.....</i>	30
<i>Özel eğitim öğretmeni yardımı ile genel eğitim sınıfı.....</i>	30
<i>Yardımcı öğretmenle genel eğitim sınıfı.....</i>	30
<i>Gezici özel eğitim öğretmeni. ....</i>	30
Kaynaştırma eğitimini etkileyen unsurlar.	30
<i>Sınıf öğretmeni.....</i>	31
<i>Okul yönetimi ve personeli. ....</i>	32
<i>Fiziksel ortam. ....</i>	32
<i>Farklı gelişim gösteren bireyler.. ....</i>	33
<i>Tipik gelişim gösteren bireyler.....</i>	33
<i>Farklı gelişim gösteren bireylerin aileleri.....</i>	34
<i>Tipik gelişim gösteren bireylerin aileleri.....</i>	34
Kaynaştırma eğitime yönelik öğretmen tutumları.....	34
<i>Kaynaştırmaya yönelik öğretmenlerin olumlu görüşleri.....</i>	35
<i>Kaynaştırmaya yönelik öğretmenlerin olumsuz görüşleri.....</i>	36
Türkiye’de ve Dünya’da yapılan araştırmalar.	36
Bölüm III: Yöntem.....	42

Araştırmanın Modeli	42
Evren ve Çalışma Grubu	43
Verilerin Toplanması.....	46
Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünce, tutum ve endişe ölçeği.....	47
Yarı yapılandırılmış görüşme formu.	48
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	48
Bölüm IV: Bulgular.....	49
Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	49
Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	50
Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	53
Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular	55
Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	56
Öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireylerle çalışma isteği ve hangi tür yetersizliği olan bireyler ile çalışma isteklerine ilişkin görüşleri	56
Öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireylerle çalışırken karşılaştıklarını düşündükleri problemlere ilişkin bulgular.....	59
Öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireylerle çalışırken karşılaşılabilecekleri problem durumlarına ilişkin çözüm yolu önerilerine ait bulgular.....	60
Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi dersi almadan önce kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri	61
Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi dersi aldıktan sonra kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri.	62
Öğretmen adaylarının sınıflarında farklı gelişim gösteren öğrenci bulunuyor olmasının öğretmen adaylarında oluşturduğu duygu ve düşünceler.	64
Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin olumlu görüşleri.....	65

Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin olumsuz görüşleri.....	66
Öğretmen adaylarının sınıflarında farklı gelişim gösteren birey ile çalışırken almak istedikleri destek hizmetlerine yönelik görüşleri.....	67
Öğretmen adaylarının okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma eğitiminin daha başarılı uygulanabilmesine yönelik görüşleri.....	69
Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	73
Tartışma.....	73
Sonuçlar.....	82
Öneriler.....	83
Kaynakça	85
Ekler	93
Özgeçmiş	100

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	Nicel Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Özellikleri.....	44
2	Araştırmanın Nitel Boyutuna Katılan Öğretmen Adaylarının Özellikleri.....	46
3	Araştırmanın Yapısı.....	47
4	Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Endişe ve Tutumları.....	49
5	Öğretmen Adaylarının “Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Düşünce, Tutum ve Endişe Ölçeği”nden Aldıkları Puanlara İlişkin Kolmogorov Smirnov Değerleri.....	50
6	Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Endişe ve Tutumları Arasında Sınıf Düzeylerine Durumları.....	51
7	Levene Testi Sonuçları.....	52
8	Kaynaştırma Eğitimi Alma Durumlarına Göre Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Endişe ve Tutumları.....	53
9	Levene Testi Sonuçları.....	54
10	Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Endişe ve Tutumları Arasında Cinsiyetlerine Göre Sonuçları.....	55
11	Öğretmen Adaylarının Farklı Gelişim Gösteren Bireylerle Çalışma İsteği ve Nedenleri.....	57
12	Öğretmen Adaylarının Hangi Tür Yetersizliği Olan Bireyler ile Çalışma İstediklerine İlişkin Bulgular.....	58
13	Öğretmen Adaylarının Farklı Gelişim Gösteren Bireylerle Çalışırken Karşılaşacaklarını Düşündükleri Problemlere İlişkin Bulgular.....	59
14	Öğretmen Adaylarının Farklı Gelişim Gösteren Bireylerle Çalışırken Karşılaşabilecekleri Problem Durumlarına İlişkin Çözüm Yolu Önerilerine Ait Bulgular.....	60
15	Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Dersi Almadan Önce Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular.....	61
16	Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Dersi Aldıktan Sonra Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Görüşleri ile İlgili Bulgular.....	63

17	Öğretmen Adaylarının Sınıflarında Farklı Gelişim Gösteren Öğrenci Bulunuyor Olmasının Öğretmen Adaylarında Oluşturduğu Duygu ve Düşüncelere Ait Bulgular.....	64
18	Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Olumlu Görüşlerine Ait Bulgular.....	65
19	Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Olumsuz Görüşlerine Ait Bulgular.....	66
20	Öğretmen Adaylarının Sınıflarında Farklı Gelişim Gösteren Birey ile Çalışırken Almak İstedikleri Destek Hizmetlerine Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular.....	68
21	Öğretmen Adaylarının Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kaynaştırma Eğitiminin Daha Başarılı Uygulanabilmesine Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular.....	69

Bölüm I: Giriş

Problem Durumu

Eğitim, bireyin yaşantısının temel taşıdır ve önemli değişikliklere sebep olmaktadır ve farklı bakış açıları ile ele alınıp tanımlanmaktadır. Eğitimin ne olduğu, nasıl tanımlandığı temel değerlerimize, hayat görüşümüze, tecrübelerimize ve beklentilerimize göre değişebilir. Eğitim yaşamın her alanını kuşatıcı bir etkiye sahiptir. Bu yüzden yaşam boyu devam eder ve çok boyutlu bir kavramdır (Kale, 2009). Bireylerin birbirinden farklı ya da benzer ihtiyaçlara sahip olması eğitim sürecinde de farklılıklar ortaya çıkarmıştır. Her birey kendine özeldir ve diğerlerinden farklıdır. Toplumda farklı gelişen bireyler varlığını sürdürmektedir ve bu bireylere karşı farkındalık gün geçtikçe artmaktadır. Her bireyin ayrı bir değer olduğu göz önünde bulundurulduğunda toplumun farklı gelişen bireyleri kabullenip onlarla bütünleşmesi gerekmektedir (Diken, 2012).

Farklı gelişim gösteren birey; doğum öncesinde, doğum anında ve doğum sonrasında meydana gelebilecek nedenlerle bireysel özellikleri ve yeterlilik durumları bakımından akranlarından farklılık gösteren bireydir (Baykoç Dönmez, 2010). Farklı gelişim gösteren bireylerin eğitim ile desteklenerek günlük yaşama uyum sağlamaları, topluma kazandırılmaları ve toplum içerisinde bağımsızlıklarını kazanabilmeleri önemlidir. Her tipik gelişim gösteren birey gibi, farklı gelişim gösteren birey de eğitim alıp, eğitimin sağladığı fırsatlardan faydalanma hakkına sahiptir.

Farklı gelişim gösteren bireylerin, toplum içinde kendisine yetebilen ve üretebilen bireyler olarak yaşamaları, günlük yaşam becerilerini yerine getirebilmelerine bağlı olmaktadır. Farklı gelişim gösteren bireylerin toplum içinde kendilerine yetebilen bireyler olarak

yaşamlarını sürdürebilir duruma gelebilmeleri için yapılması gerekenler iki madde halinde ifade edilebilmektedir. Bunlar: (Kırcaali İftar, 1998).

- İçinde bulunulan çevreyi farklı gelişim gösteren bireylerin faydalanabilecekleri biçime getirmek,
- Özel eğitim ile farklı gelişim gösteren bireylere bilgi, beceri ve donanım kazandırmak.

Farklı gelişim gösteren bireylerin eğitimi ile ilgili en çok karşımıza çıkan kavram “en az kısıtlayıcı eğitim ortamı” dır. En az kısıtlayıcı eğitim ortamı farklı gelişim gösteren bireyin akranlarıyla daha fazla zaman geçirebileceği ve bu zaman diliminde eğitim ihtiyaçlarının üst düzeyde karşılanacağı ortamdır. Bir diğer tanımda ise, “farklı gelişim gösteren bireyin, topluma karışabilmesini sağlamak, bireyin seviyesine yönelik eğitsel ve mesleki donanım edindirmek amacıyla destek eğitim hizmetlerinin de beraberinde sunulduğu, tipik gelişim gösteren yaşlıları ile birlikte eğitim alması” olarak ifade edilmektedir (MEB 2018, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği).

Farklı gelişim gösteren öğrenciler için ise en az kısıtlayıcı eğitim ortamı, tipik gelişim gösteren bireyler ile birlikte eğitim gördükleri kaynaştırma sınıflarıdır. Farklı gelişim gösteren birey için en uygun ortam elbette ki en az kısıtlayıcı ortamdır, fakat olanaklar ve bireyin yeterlilikleri doğrultusunda birey en fazla kısıtlayıcı ortama doğru giden bir eğitim sürecine dahil olabilir.

Son yıllarda farklı gelişim gösteren bireyleri tipik gelişim gösteren bireylerden ayırmama düşüncesi yaygınlaşmıştır. Bunun altında yatan sebep farklı gelişim gösteren bireyin eğitim olanaklarını ve eğitimden faydalanma miktarını arttırmaktır.

Kaynaştırma eğitiminin tarihsel gelişimine bakıldığında her ülkede farklı şekilde gelişmeler gösterdiği görülmektedir. Sınırlı görüş ve çabalarla öne sürülen Kaynaştırma eğitimi günümüzde engelli bireyler için önemi yadsınamaz bir eğitim modeline dönüşmüştür.

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili pek çok tanım ortaya sürülmüştür. Rudd'a (2002) göre; kaynaştırma eğitimi, hem farklı gelişim gösteren bireylerin hem de tipik gelişim gösteren bireylerin okuldaki ve toplumdaki fırsatlara okul aracılığıyla ulaşabilmelerinden çok daha kapsamlı bir felsefedir. Bir diğer tanıma göre; "Kaynaştırma, farklı gelişim gösteren bireylerin gerekli öğretim desteğiyle normal eğitim sınıflarında eğitim almasıdır" (Osborne ve Dimattia, 1994). Kırcaali-İftar (1992) , kaynaştırma eğitimini farklı gelişim gösteren öğrencinin, normal eğitim sınıflarında, destek hizmetleri de sağlanarak eğitim alması olarak tanımlamışlardır.

Kaynaştırma eğitiminin asıl amacı, farklı gelişim gösteren bireyin tipik gelişim gösteren bireyler ile sosyal ve eğitsel yönden birleşerek topluma kazandırılmaları için gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Yapılan araştırmalarda kaynaştırma eğitiminin; etiketlemeyi ortadan kaldıran, farklı gelişim gösteren bireyin sosyal statüsünü yükselten, daha iyi eğitim ortamı sunan, bireyin eğitsel olanaklarını iyileştiren ve toplumsallaşması yönünde olumlu destek olan bir süreç olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca kaynaştırma eğitimi yolu ile farklı gelişim gösteren birey tipik gelişim gösteren bireyi gözler, model alır; tipik gelişim gösteren bireyler ile iş birliği yapar, paylaşmayı öğrenir. Dolayısı ile kaynaştırma eğitimi farklı gelişim gösteren bireylerin bağımsız yaşam becerilerini edinebilmeleri, toplumla kaynaşıp bütünleşebilmeleri için oldukça gerekli ve önemli bir uygulamadır.

Kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanması bir ekip işidir. Okul yönetimi, sınıf öğretmeni, fiziksel ortam, tipik gelişim gösteren bireyler ve aileleri, farklı gelişim gösteren bireyler ve aileleri kaynaştırma eğitiminde başarının birer unsurlarıdır. Tüm bu unsurların kaynaştırma eğitime yönelik tutum ve davranışları başarıya ulaşmak için çok önemlidir. Fakat

en büyük görev ve sorumluluk sınıf öğretmenine düşmektedir. Sınıf öğretmeni tüm bu unsurlar arasında arabulucu görevi üstlenmektedir. Sınıfta olumlu iklim oluşması, olumlu tutumlarını özel gereksinim gösteren ve tipik gelişim gösteren bireylere hissettirmesi; sınıfta, okulda ve aileler arasında sağlıklı etkileşimlerin oluşması için öğretmene büyük görev düşmektedir. Öğretmenin olumlu, kabul edici ve sevecen bir tutum belirlemesi, beklentilerini düşük tutmaması başarılı bir kaynaştırma eğitiminin temelini oluşturur. Sınıftaki çocukların her türlü gereksinimlerinin giderilmesi, sınıfta sağlıklı iletişim ortamının oluşması, özel gereksinimi olan çocukların sınıftaki ve okuldaki sosyalleşmesi ile ilgili sınıf öğretmenine büyük sorumluluk düşmektedir (Gözün, Yıkılmış, 2004).

Öğretmenlerin olumlu yönde tutum geliştirebilmeleri, kendilerini özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi alanında yeterli görebilmeleri için lisans döneminden itibaren bu sürece hazırlanmaları, kendilerini yetiştirebilmeleri önemlidir. Aksi durumlarda normal sınıflarda görev yapan öğretmenler için sınıflarında farklı özellikler gösteren öğrencilerin bulunması endişe verici olabilir. Öğretmenler zaman zaman yüksek düzeyde endişe yaşayabilmektedir.

Bu nedenle lisans eğitimi alan öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesinin, kaynaştırma eğitimi alanında yapılacak çalışmalara fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın ana amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini ve görüşlerini etkileyen etmenleri saptamaktır. Bu amaç ışığında aşağıda belirtilen soruların yanıtları aranmaya çalışılacaktır.

1. Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik düşünce, endişe ve tutumları ne düzeydedir?

2. Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim alma durumuna göre, kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik düşünce, endişe ve tutumları cinsiyetlerine göre değişmekte midir?
4. Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik düşünce, endişe ve tutumları öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre değişmekte midir?
5. Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin genel görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşmasında etkili olan unsurlar vardır. Bunlar okul yönetimi, sınıf öğretmeni, farklı gelişim gösteren birey, tipik gelişim gösteren birey, farklı gelişim gösteren bireyin ailesi, tipik gelişim gösteren bireyin ailesi ve kurum personelidir. Başarılı bir kaynaştırma için en büyük sorumluluk sınıf öğretmenine düşmektedir (Gözün, Yıkmış, 2004). Sınıf öğretmenin olumlu yöndeki tutumu, bakış açısı, düşünceleri başarının önünü açmaktadır. Bu nedenle öğretmenin lisans döneminde kaynaştırma eğitimine karşı olumlu tutum edinmesi öğretmenlik yapmaya başladığında sınıfında bulunabilecek farklı gelişim gösteren bireye hazırlıklı hale getirir ve başarılı bir kaynaştırma eğitimi sürecinin temelleri atılmış olur. Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünceleri, endişeleri ve tutumları hakkında bilgi sahibi olunması, kaynaştırma eğitiminin geleceği açısından yol gösterici olmaktadır. Öğretmen adayı görüşleri dikkate alınarak kaynaştırma eğitimine yeni uygulamalar getirilebileceği ve görüşlerinin incelenmesinin kaynaştırma eğitiminin geleceği açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Varsayımlar

Bu araştırmada alt problemleri çözmeye yönelik verilerin toplanması ve değerlendirilmesi sürecinde aşağıdaki varsayımlar kabul edilmiştir.

1. Öğretmen adaylarının ölçek ve görüşme formlarına verdiği yanıtlar, adayların kendi düşünce ve görüşlerini yansıtmaktadır.
2. Bu araştırmada kullanılan ölçeğin ve görüşme formunun ölçtüklere özellikler bakımından geçerli ve güvenilir oldukları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 2018-2019 öğretim yılı bahar dönemi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğretmen adayları ile sınırlıdır.
- Araştırmanın veri toplama sürecinde kaynaştırma eğitimi yada özel eğitim ile ilgili ders almadıkları için birinci sınıf öğretmen adayları araştırmaya dahil edilmemiştir

Tanımlar

Özel eğitim: Gelişimsel özellikleri bakımından tipik gelişim gösteren çocukların gelişim özelliklerinden farklı özellikler gösteren çocukların eğitim ve öğretim süreçlerini kapsayan süreçtir (Özsoy, 2002).

Farklı gelişim gösteren birey: Bireysel gelişim durumları ve eğitsel yeterlikleri bakımından yaşıtlarından farklılık gösteren birey (Batu, Kırcaali-İftar 2016).

Kaynaştırma eğitimi: Farklı gelişim gösteren bireylerin, tipik gelişim gösteren bireylerle sosyalleşmelerini ve eğitsel hedefleri gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla destek eğitim hizmetlerinin de katkısıyla yaşlıları ile birlikte aldıkları eğitim (<https://ogm.meb.gov.tr/>).

En az kısıtlayıcı eğitim ortamı: Bireyin yaşlılarıyla daha fazla zaman geçirebileceği ve bu zaman diliminde eğitim ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanacağı ortam (Batu, Kırcaali-İftar 2016).

Gelişim: Kişinin anne karnına düştüğü andan başlayarak bedensel, duygusal, dil, psiko-motor, zihinsel, sosyal yönden durmaksızın ilerleyen değişimidir (Senemoğlu, 1998).

Okul öncesi eğitim: Bireyin dünyaya gözlerini açtığı andan, ilkokula başlayana kadar geçen dönemi kapsayan, bireyin yaşamının temelini oluşturan; gelişim alanlarının neredeyse tamamının son halini aldığı, ailede başlayıp ve okul öncesi eğitim kurumlarında devam eden eğitim (Aral vd., 2002).

Bölüm II: Alan yazın

Özel Eğitim

Özel eğitimin tanımı. Özel eğitimin tanımlarına bakıldığında karşımıza farklı tanımlar çıkmaktadır. Her birey bireysel özellikleri, gelişimi, öğrenme şekli, mizacı, karakteri ile birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Birey doğduğu andan itibaren, etkileşime girdiği çevresinden edindiği tecrübeler sonucu büyür ve gelişme kaydeder (Kartal, 2008). Bu nedenle, farklı gelişim gösteren bireylerin de tipik gelişim gösteren bireylerin kazandıkları becerileri kazanabilmeleri için bir yöntem olarak özel eğitim ortaya çıkmıştır.

Özsoy (2002)'e göre gelişim özellikleri bakımından tipik gelişim gösteren çocukların gelişim özelliklerinden farklı özellikler gösteren çocukların eğitim ve öğretim süreçlerini içeren çalışmalar olarak tanımlanmaktadır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018)' de ise, bireyin özellikleri ve eğitsel kabiliyetleri bakımından yaşlılarından farklı yönde gelişen bireylerin eğitsel ve topluma kazandırılması yönündeki ihtiyaçlarını gidermek amacıyla, özel eğitim alanında eğitim almış personeller desteği ile yapılan eğitim” olarak tanımlanmıştır.

Özel eğitimi, tipik gelişim gösteren yaşlılarından farklı gelişimsel özellikler gösteren ve özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara sunulan, var olan yeterliliklerini en üst seviyeye çıkarmayı amaçlayan, bireyin topluma karışıp, bağımsız, kendine yetebilecek donanıma sahip olmasını destekleyen eğitim olarak tanımlayabiliriz.

Özel eğitimin kapsamı. Farklı gelişim gösteren bireylere sunulan, yeterlilikleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeye çıkaran, farklı gelişim gösteren bireyi kendisine yetebilen birey haline getirerek toplumla bütünleşmesini ve bağımsız, üretken bireyler olmasını destekleyen eğitim olarak tanımlanmıştır (Ataman, 2005). Bir diğer tanıma göre; tipik gelişim gösteren öğrenci özelliklerinden farklı gelişim gösteren öğrencilere sağlanan, kişiye özel planlanan ve bireyin kendine yetebilme olasılığını nihai seviyeye çıkarmayı öngören eğitim hizmetlerinin tamamıdır (Akın, Gündüz, 2015).

Tipik gelişim gösteren birçok çocuğun kendiliğinden edinebildiği becerilerin büyük bir kısmını farklı gelişim gösteren bireylere yoğun bir eğitimle kazandırmak mümkün olmaktadır. Yemek yemek, kıyafetlerini değiştirmek, boyama yapmak tipik gelişim gösteren bireyler için son derece olağanken, farklı gelişim gösteren birey süregelen ve yoğun eğitimlerle bu becerileri kazanabilmektedirler.

Özel eğitimin amaçları. Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alınarak, farklı gelişim gösteren bireylerin; eğitsel ihtiyaçları ve kapasiteleri doğrultusunda, yeteneklerini nihai seviyede kullanmalarını, üst eğitim kademesine, meslek edinmeye ve sosyal hayata hazırlamalarını amaçlar (MEB 2018, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği).

Toplum içerisindeki rollerini yerine getirebilen, var olan yeteneğini en üst seviyede kullanabilen, uygun eğitim metotları ve araç-gereçleri kullanılarak bir üst kademeye ya da meslek sahibi olarak farklı gelişim gösteren bireyi topluma kazandırmak özel eğitimin amaçlarındandır.

Özel eğitimin ilkeleri. Türk Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkeleri incelendiğinde özel eğitimin temel ilkeleri şunlardır: (MEB 2018, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği)

Öğrencilere;

- Kişisel özellikleri, gelişimlerdeki farklar ve eğitsel gereksinimleri göz önünde bulundurularak eğitim verilmesi,
- Farklı gelişim gösteren bireylerin ilgileri, ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda özel eğitim hizmetlerinden faydalanması,
- Olabildiğince erken yaşta başlanması,
- Farklı gelişim gösteren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden olabildiğince ayırmayarak,
- Toplumla birlikte ve uyum sürecini içine alacak şekilde planlanıp yürütülmesi,
- Farklı gelişim gösteren bireylerin eğitsel performansları doğrultusunda öğretim süreçlerinde yeni planlamalar yapılarak tipik gelişim gösteren bireylerle birlikte eğitim almalarının birinci amaç olması,
- Farklı gelişim gösteren bireylerin eğitimlerinin sürekli olabilmesi için gerekli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılması,
- Farklı gelişim gösteren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) oluşturulması ve eğitim sürecinin bireysel olarak uygulanması,
- Özel eğitim sürecinin her aşamasına ailelerin katılımının sağlanması,
- Özel eğitimin geliştirilmesinde farklı gelişim gösteren bireylere yönelik sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin özel eğitim ile alakalı bölümleri ile işbirliği içinde çalışmak önemlidir.

Özel eğitimin tarihçesi.

Dünya’da özel eğitim. 1700’lü yıllardan önce özel eğitim ve farklı gelişim gösteren bireyler hakkında herhangi bir farkındalık yoktu. Engellilerle ilgili ilk kayıtlarda engel türü ve derecesi ile ilgili bilgilere rastlanmamaktadır. Engelli bireylerin içine şeytan ya da kötü ruhların girdiği düşünülüp engelli bebekler, çocuklar ölüme terk ediliyor ya da öldürülüyorlardı. Hristiyanlığın gelişimi ile birlikte bu çocukların hasta oldukları ve iyileştirilebilecekleri inancı oluşmaya başladı ve farklı gelişim gösteren bireyler akıl hastanelerine ve diğer hastanelere yatırılmaya başlandı (Enç, Çağlar ve Özsoy, 1981).

Özel eğitimin tarihsel gelişimine baktığımızda özel eğitim kavramının ilk olarak 18. Yüzyılda karşımıza çıktığını görmekteyiz. 1789’da Fransa’da 11 yaşlarında vahşi bir çocuk avcılar tarafından yakalanmıştır. Bu çocuk konuşamamakta ve vahşi hayvanlar gibi sesler çıkarmaktaydı. Daha sonra Victor olarak adlandırılan bu çocuk Paris’e götürülerek üniversitede incelemeye alınmıştır. Jean Marc Gas Pard Itard bu çocuğu eğitim amacıyla bir program hazırlamış ve eğitmeye başlamıştır. Bir takım olumlu ilerlemeler kaydedildiyse de bu çocuk normal bir insan olamamıştır. Bu çalışma zihinsel engellilerin eğitimi için bir başlangıç kabul edilmektedir (Gearhearth ve ark. 1996). Görme yetisi olmayan Louis Braille, 1930 yılında kendisi gibi görme engelli bireylerin faydalanabilecekleri altı nokta alfabesini geliştirmiştir (Güven, 2003). Anna Freud, duygusal problem yaşayan çocuklara psikanaliz yöntemi uygulamıştır.

Alfred Binet, ilk kez zekânın ölçülebileceğini savunmuştur ve ilk defa zekâ testi hazırlamıştır. Bu şekilde zihinsel yetersizliği olan çocuklar tanılandı ve özel sınıf uygulamaları ilk kez zihinsel engellilerle başladı. Fransa’da başlayan bu eğitim çabaları kısa sürede etkisini gösterdi ve tüm Avrupa’ya yayılmaya başladı (Orhan ve Genç, 2015). Avrupa’nın çeşitli yerlerinde engellilerin eğitimi ile ilgili kurumlar açılmaya başlandı. Fransa, Almanya ve İskoçya da görme engelliler ve işitme engelliler için birer okul açıldı. Zihinsel engelliler için

ilk eğitim kurumu ise Fransa'da 1831 yılında açılan Bicetre ve Salpetriere isimindeki okullardır. Amerika'da ki gelişime baktığımızda ise, 1817 yılında ilk olarak duyma yetisi olmayan bireyler için, 1829 senesinde, görme yetersizliği yaşayan bireyler için bir okul açılmıştır ve bundan 31 yıl sonra 1860 yılında zihinsel engelli bireyler için bir okul açılmıştır (Orhan ve Genç, 2015).

1920 yılından sonra zihinsel engelli bireylerin eğitilebilir ve öğretilebilir olarak 2 gruba ayrılmasına karar verildi. Bu ayırdan sonra zihinsel engelli bireylerin eğitiminde başarı artışı görüldü. Aynı sınıflama görme engelli, işitme engelli ve davranış bozukluğu olan bireyler için de uygulandı. 1950 yılında yapılan Cenova Konferansında engelli bireyler için bir komisyon kurulması ve eğitim, tedavi hizmetleri, mesleki olanakları konusunda standart bir karara varılması kararlaştırılmıştır (Şahin, 2010).

1950'li yıllardan itibaren farklı gelişim gösteren bireyler için eğitim hizmetleri çok daha kapsamlı ve verimli hale geldi. Sayı ve nitelik açısından artış yaşandı. İnsanlar bu konuda daha duyarlı ve sorumluluk sahibi olmaya başladılar. Farklı gelişim gösteren bireylerin toplumsal kabulü hızla artmaya başladı. 1992'de 3 Aralık tarihinin engelliler günü olarak kutlanmasına karar verilmiştir. İlk kez 1999 senesinde 'Avrupa Topluluğu Amsterdam Antlaşması'nda farklı gelişim gösteren bireylere karşı ayrımcılıkla mücadele etmeye yönelik bir madde konulmuştur. Avrupa Ülkelerinde 2003 senesi "Özürlüler Yılı" olarak ilan edilmiştir. Engelli bireylere karşı ötekileştirmeyi ortadan kaldırmak ve onların yaşam kalitelerini arttırmak gibi maddeler getiren Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 2006 yılında hazırlanan "Engelli Hakları Sözleşmesi", 2007 yılında Türkiye tarafından imzalanıp, 2008 yılında yürürlüğe sokulmuştur (Çağlar 2011). Günümüzde Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) gibi organlar engellilere yönelik çalışmalarını iş birliği içerisinde sürdürmektedir (Yazıcıoğlu, 2018).

Türkiye’de özel eğitim. Türkiye’de özel eğitimin tarihi Osmanlı dönemine kadar dayanmaktadır. Osmanlı Devleti eğitim sisteminde yer alan ‘Enderun Mektep’leri üstün yetenekli bireylerin eğitiminde görülen ilk ve sistemli eğitim örneğidir. Farklı gelişim gösteren bireylere yönelik okullara bakıldığında işitme ve görme engelli bireylere yönelik kurumların daha sık görüldüğünü söylemek mümkündür (Şahin, 2010). 1889 Yılında İstanbul Ticaret Mektebinde İşitme ve görme engelli bireyler için özel sınıf açıldı. 1921 Yılında İzmir’de “Özel İzmir Körler ve Sağırılar Müessesesi” adında okul açıldı. Cumhuriyet döneminde ise özel eğitim alanında en büyük gelişme 1950 yılında özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesi görevinin o zaman ki Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığında alınarak, Milli Eğitim Bakanlığına geçmesidir (Şahin, 2010).

Gazi Eğitim Enstitüsünde 1952 yılında Özel Eğitim Şubesi kurulmuştur ve 40 kişilik ilk mezunlarını vermiştir, ardından kapanmıştır. 1955 yılında eğitilebilecek zihinsel engellileri tanılamak, Farklı gelişim gösteren bireyleri incelemek ve yönlendirmek amacı ile ilk Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) kurulmuştur. 1957 yılında özel eğitim gereksinimi olan çocuklar için okullar açılması ve bu okullara girmeden önce bireylerin bir değerlendirmeden geçmesinin önemini içeren “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu” yürürlüğe girmiştir (Orhan ve Genç, 2015). 1961 Anayasasında farklı gelişim gösteren bireylerin meslek hayatına atılması ile ilgili maddeler yer almıştır. 1965 yılında “Ankara Üniversitesinde Özel Eğitim Bölümü” kurulmuştur. 1983 yılında “Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği” bölümünü açılmıştır. 1983 yılında 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” ve 2006 yılında yayımlanan “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ile ülkemizde özel gereksinimli öğrencilere sağlanacak eğitimlerin çerçevesi belirlenmiştir. Bu gelişmenin ülkemizde ki özel eğitim alanında en önemli adımlardan olduğu düşünülmektedir (Yazıcıoğlu, 2018).

1992 yılında özel eğitim için önemli bir gelişme olan “Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. 1997 yılında, özel eğitim hizmetlerine yönelik esasların detaylı ifade edildiği “573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kararnamede ilk kez kişiye özel bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) hazırlanması ve eğitim sürecinde bu planın yol gösterici olmasına resmi olarak yer verilmiştir (Çitil, 2013). 2000 yılında “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik, 2006, 2009, 2010, 2012 ve son olarak 2018 yılında kapsamı genişletilerek yayınlanmıştır.

Farklı gelişim gösteren bireylerin sınıflandırılması. 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre farklı gelişim gösteren birey; “farklı sebeplerle kişisel ve gelişim özellikleri ile yaşlarından beklenen düzeyden farklılık gösteren birey” şeklinde tanımlanmıştır. 2018 yılında yayımlanan yönetmeliğe göre ise farklı gelişim gösteren birey, kişisel ve gelişim özellikleri ile eğitsel kabiliyetleri yönünden yaşlarından farklı olan birey olarak tanımlanmıştır. Her bireyin farklılığı kendine özgüdür, bu nedenle farklı gelişim gösteren bireylerin, eğitimine ihtiyacı olan yönde devam edebilmeleri ve en yüksek verimi alabilmeleri için öncelikle bir tanılama ve sınıflama yapılmalıdır (meb.gov.tr).

Farklı gelişim gösteren bireyleri tanılamada karşımıza 4 kavram çıkmaktadır: Bunlar,

Zedelenme. Bireyin çeşitli nedenler ile bir organ ya da organlarının kısmen ya da tamamen kendilerinden beklenen görevi yerine getirememesidir. Doğum anı, doğum sırası ve doğum sonrası gibi nedenlerle olabilecek organların görevlerini yerine getirememesi olarak tanımlanabilir. Bu durum geçici ya da kalıcı olabilir.

Yetersizlik. Anlam bakımından bakıldığında, yetersiz olma durumu olarak açıklanabilir (TDK, 2016). Organlardaki zedelenmeye bağlı olarak ortaya çıkan, birey için normal olan etkinliklerin sınırlanmış olması halidir. Ancak her yetersizlik engel olarak kabul

edilmemektedir. Örneğin gözlük kullanan bir birey, gözü net görme işlevini yeteri kadar yerine getiremediği için gözlük kullanır ve bu bir engel durumu olarak kabul edilmemektedir.

Engel. Bireyin gelişimsel özellikleri nedeniyle kendisinden beklenen rolleri gerektiği gibi yerine getirememesidir. (Cavkaytar ve Diken, 2005). Engeller çoğu zaman gerekli önlemlerin alınması ile geçici olarak ortadan kaldırılabilir.

Risk Altında Olanlar. Herhangi bir engel olmayan fakat ileride yetersizlik gösterme olasılığının diğer bireylere oranla yüksek olması durumudur (Çakıroğlu, 2016).

Her bireyin yetersizliği kendine özgüdür. Ancak alınacak eğitimin daha faydalı olabilmesi, gerekli plan ve programın yapılabilmesi için yetersizliğin tanınması, ihtiyaçların belirlenmesi son derece önemlidir.

Bu nedenle yetersizlik gösteren bireyler için aşağıdaki sınıflandırmalar yapılmıştır:

- 1) Zihinsel Yetersizlik Gösteren Bireyler
- 2) Görme Yetersizliği Gösteren Bireyler
- 3) İşitme Yetersizliği Gösteren Bireyler
- 4) Ortopedik Rahatsızlık Gösteren Bireyler
- 5) Dil ve Konuşma Bozukluğu Gösteren Bireyler
- 6) Öğrenme Güçlüğü Gösteren Bireyler
- 7) Duygu ve Davranış Bozukluğu Gösteren Bireyler
- 8) Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Bireyler (DEHB)
- 9) Otizm spektrum bozukluğu Spektrum Bozukluğu Gösteren Bireyler
- 10) İleri Derecede ve Çoklu Yetersizliği olan Bireyler
- 11) Özel Yetenekli Bireyler

Zihinsel yetersizlik gösteren bireyler. Zihinsel yetersizlik, farklı gelişim gösteren bireyler arasında en yaygın görünen ve farklı kategorilerden oluşan gruptur. Orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizlik yaşayan bireyler hemen fark edilebilirken, hafif düzeyde zihinsel yetersizlikler genelde okul öncesi dönemde fark edilmektedir (Vuran ve Eripek, 2009). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018)' ne göre zihinsel engelli birey, zihinsel kabiliyetlerindeki eksiklikleri nedeni ile hayatı boyunca özel eğitim ve destek hizmeti alması gereken birey" şeklinde tanımlamıştır.

Görme yetersizliği gösteren bireyler. Çeşitli nedenler sonucu göz organının kendisinden beklenen işlevi yerine getirememesi durumu sonucu görme yetersizliği ortaya çıkmaktadır (Şafak, 2009). Yeni doğan bir bebekle görme işlevi tam olarak gelişmemiştir. Bebek ilk olarak ışığa tepki gösterir ardından diğer renklere oranla daha çarpıcı olan kırmızı rengi ayırt etmeye başlar. Zamanla bu durum ortadan kalkar ve bebek tüm nesnelere ayırt edip bir yetişkin gibi görmeye başlar. Görme yetersizliği düzeyi her bireyde aynı değildir. Görme yetersizliği olan kişiler, yetersizliğin düzeyine göre göremeyen ve az gören şeklinde olmak üzere sınıflandırılırlar (Özyürek, 1997). Kimi bireyde göz tembelliği, şaşılık, katarakt, erken doğum sebebiyle ortaya çıkan Prematüre Retinopisi, gece körlüğü şeklinde ortaya çıkarken kimi bireyde körlük şeklinde ortaya çıkabilir (Şafak, 2009). Görme yetersizliği sosyal-duygusal, dil, psiko-motor, öz bakım becerileri gibi pek çok gelişim alanını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Elbette bu her birey için geçerli değildir.

İşitme yetersizliği gösteren bireyler. Her birey içinde bulunduğu toplumla etkileşimde bulunma ve iletişim kurma ihtiyacındadır. Sözel ve sözel olamayan iletişim biçimleri bulunmaktadır. Sözel iletişimin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için işitme sağlığı son derece önemlidir. İşitme duyarlılığı 16.000-20.000 Hz (Hertz) ve 0.110 dB (Desibel) arasındadır. İşitme duyarlılığı bu sınırlar arasında değil ise ve iletişimdeki görevlerini yeteri kadar yerine getiremiyorsa işitme yetersizliği oluşur. Sağlıklı bir bebek anne karnında 25. Haftadan itibaren

annesinin sesini tanımaya ve dışarıdan gelen sesleri ayırt etmeye başlar. Doğumdan itibaren ise birey çevresindeki sesleri algılamaya ve dilin temel yapısını kazanmaya başlar. İşitme yetersizliği olan birey için ise süreç bu şekilde ilerlememektedir. Bu bireyler işitme kaybının derecesine bağlı olarak sesleri anlamlandırma, konuşulanı anlama ve iletişimi sürdürebilme yönünden sıkıntılar yaşamaktadırlar (Akçamete ve Gürgür, 2009).

Ortopedik yetersizliği olan bireyler. Milli Eğitim Bakanlığı 2005 yılında çıkardığı Özel Eğitim Okulları Yönetmeliğinde, ortopedik rahatsızlığı olan bireyleri, iskelet sistemindeki yetersizliği nedeniyle normal eğitim, öğretim sürecinden yeterince faydalanamayanlar” olarak tanımlamışlardır. Bir başka tanıma göre; ortopedik engeli olan bireyler, hareket etmeleri ile ilgili uzuvlarında çeşitli nedenlerle farklılık gösteren bireylerdir (Cavkaytar ve Diken, 2007).

Dil ve konuşma bozukluğu gösteren bireyler. Dil ve konuşma bozukluğu en sık görülen yetersizlik türüdür. Konuşma, dil yardımıyla seslerin çıkışıdır. Konuşma bozuklukları ise seslerin ortaya çıkması, şekillenmesi ve kontrolünde ortaya çıkan sorunlardır (Batu, 2000).

İletişim sürecinde karşılıklı her iki birey için de anlamlı olan bir mesaj, birinden diğerine iletilmektedir. Böylelikle karşıdaki birey bu mesajı alarak mesajda kodlanmış olan bilgiyi çözer ve iletişim gerçekleşir. İletişim kurmanın işaret dili, yüz ifadeleri, jestler gibi farklı yolları vardır ancak en yaygın olan iletişim biçimi sözel dildir (Ege, 2006).

Dil ediniminde biyolojik ve çevresel etkenler son derece önemlidir. Bu biyolojik-çevresel ikilemi birçok ünlü düşünür arasında yıllarca süren tartışmalara yol açmıştır. Hem biyolojik faktörler, hem de çevresel faktörler bireyin dil gelişimini desteklemektedir. Dil ediniminde bu iki etmen birbirinden ayrı düşünülemez. Çocukların sadece taklit ile dil edinemeyeceği bilinen bir gerçektir, diğer taraftan taklidin yeri son derece önemlidir.

Dil gelişiminde kritik dönemler bulunmaktadır. Yaşamın ilk yılları bir çocuğun çevreden önemli bilgileri aldığı, kişiliğinin temellerinin atıldığı dönemdir. Bu nedenle ailelerin çocuklarına doğru modeller sunması gerekir.

Öğrenme güçlüğü gösteren bireyler. Zekâ düzeyi tipik gelişim gösteren bireyler ile aynı olmasına rağmen, akademik anlamda akranlarından geri olan ve problem yaşayan çok sayıda öğrenci görmek mümkündür. Bu öğrenciler genel olarak incelendiğinde matematik ve okuma alanlarında güçlük çekmektedir.

Öğrenme güçlüğü olan bireyler genelde (Graham vd, 2006; Özyürek, 2005),

- Dikkat süreleri kısa ve dikkatleri dağınık,
- Motivasyonu düşük,
- Öğrendiklerini hemen unutan,
- Yardımsız öğrenemeyen,
- Görsel ve işitsel algılamada problemleri olan,
- Sınırlı kelime haznesine sahip insanlardır.

Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar bu niteliklerden hiçbirini ya da çoğunu gösterebilir. Bu niteliklerden bazıları zihin engeli olan çocukların özellikleri ile örtüşebilir (Graham vd, 2006; Özyürek, 2005).

Duygusal ve davranış bozukluğu olan bireyler. Duygusal ve davranış bozukluğu olan birey, kendisinden beklenen tepki ve hareketler göstermemesi nedeni ile özel eğitim ve destek eğitim hizmeti alması gereken bireydir (Tavil, 2009).

Duygusal ve davranış bozukluğu olan çocuklar sosyal, akademik ve davranışsal açıdan sıkıntı yaşayan ve toplumsal yaşamda güçlük çıkarabilen bireylerdir. Bu bireylerde genelde öğrenme güçlüğü görülmektedir. En sık görülen durumlar aşırı içselleştirme ya da aşırı dışa

vurumdur, ortası yoktur. Örneğin yaşadığı bir durum karşısında içine kapanıp, depresyon belirtileri gösterebilir ya da tam tersi sonunu düşünmeyeceği davranışlarda bulunarak çevresine ve kendisine zarar vererek, çevresindeki huzur ve düzeni bozabilir. Hallahan ve arkadaşlarına göre (2005); beyin hasarı, beynin işlev bozukluğu ve biyokimyasal dengesizlikler biyolojik olarak bu bozukluğun nedeni olabilmektedir. Kültürel olarak yaşanan çevre, çocuğun sevgi ve ilgi ihtiyacının karşılanmasında yetersizlik, yanlış modeller görmeleri, aile içi şiddet, boşanma, çocuğun fiziksel ve cinsel istismarı problem durumlarına neden olabilmektedir.

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bireyler (DEHB). Erken çocukluk döneminde fazla hareket etme hali ve dikkatsizliğin görülmesi olağandır. Birçok aile çocuklarının bu dönemdeki hareketliliğinden dert yanmaktadır. Çocuk okula başlayacak çağa geldiğinde bu dert yanmalar azalmaktadır. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), dikkat toparlayamama, sürekli hareketlilik, ölenemeyen ve dürtüsel hareketlerin olduğu, günlük yaşam becerilerini ve görevleri sürdürüp tamamlamada güçlük çekilen ve bu nedenlerle sorunlara yol açan bir bozukluktur (Öktem, 2009).

DEHB'nin nedenlerine ilişkin birçok çalışma yapılmıştır fakat hala kesin bir sonuç alınamamıştır. Biyolojik ve psiko-sosyal nedenlerin ikisinin birlikte DEHB'nin oluşumunu etkilediği düşünülmektedir.

Otizm spektrum bozukluğu spektrum bozukluğu gösteren bireyler. Otizm spektrum bozukluğu, genelde birey 3 yaşına gelene kadar fark edilen, dünyanın her yerinde görülebilen ve erkeklerde daha sık görülen gelişim bozukluğudur. Otizm spektrum bozukluğunun sebepleri kesin olarak bilinmemektedir bu nedenle otizm spektrum bozukluğu için alınabilecek bir önlem bulunmamaktadır. Ancak özel eğitime erken yaşlarda başlanıldığı takdirde uygulamalı davranış analizi otizm spektrum bozukluğu bulunan bireylerde kalıcı davranış değişikliği yapabilmektedir (Eikeseth, Smith, Jahr, 2007). Otizm spektrum bozukluğu için en etkili yöntem

erken başlanan eğitimidir. Eğitime ne kadar erken başlanırsa o kadar etkili sonuç alınabilir ve otizm spektrum bozukluğu tanısının kaldırılmasına kadar süreç ilerleyebilir.

Otizm spektrum bozukluğu gösteren bireylerde bulunabilecek davranışlar şunlardır: (Kırcaali-İftar, 2013).

- Sosyal etkileşimi için gerekli sözel olmayan davranışlarda farklılık: Göz teması kuramama, gözlerini birden bire karşısındaki kişinin gözüne dikmek
- Jest ve mimik kullanmamak ya da çok az kullanmak
- Diğer insanlara yaklaşımda ya çok yakın ya da çok uzak durmak
- Konuşurken alışılmadık ses tonu ile konuşmak
- Arkadaşlık kurmakta zorlanmak
- Grup etkinliklerine adapte olamamak
- Yalnız kalmak istemek
- İnsanların ilgisi karşısında tepkisiz kalmak
- Zaman zaman hiç konuşmamak
- Dil gelişiminde gecikme
- Konuşma başlatamama, sürdürmememe
- Yinelenen dil kullanmak
- Kendisinden ismi ile bahsetmek
- Bazı konulara aşırı ilgi duymak
- Belirli rutinlere takılı kalmak
- Israrcı olmak ve aşırı tepkiler göstermek
- Bazı nesnelere aşırı bağlılık göstermek gibi belirtileri vardır.

İleri derecede ve çoklu yetersizliği olan bireyler. İleri derece ve çoklu yetersizliği olan bireylerde, bağımsız yaşam sürdürebilmeleri için gerekli becerileri sürdürebilmeleri için gerekli olan fonksiyonlarında yetersizlikler olması durumu söz konusudur. Çoklu yetersizlik birden fazla yetersizliğin birlikte görülmesi durumudur ve birey yoğun bir şekilde eğitim desteğine ihtiyaç duyar. İleri derecede ve çoklu yetersizliğinin sebepleri; doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası olarak ayrılmaktadır.

Doğum Öncesi Nedenler: Kromozomal nedenler, gebelikte annenin hastalık geçirmesi, yetersiz beslenme, gebelikte alkol kullanımı, yoğun radyasyona maruz kalma, vs.

Doğum Anı Nedenler: Erken doğum, oksijen yetersizliği, kordon dolanması, vs.

Doğum Sonrası Nedenler: Geçirilen kazalar, beyni etkileyen hastalıklar, çevresel nedenler, vs. (Kırcaali- İftar, Tekin- İftar, 2009).

Özel yetenekli bireyler. Piaget'e göre zeka, bireyin çevreye ne kadar uyum sağlarsa o kadar zekadan bahsedilebilir. Gardner ise zekâyı, bir sorunu çözebilme ya da bir nesneye şekil verebilme kabiliyetleri olarak tanımlar. Özel yetenekli birey; bireysel özelliklerinden dolayı seviyesi yüksek iş yapmaya yeterli olan, kabiliyetleri uzman olan kişiler tarafından tanınmış çocuktur (Kılıçoğlu, 2007).

Özel yetenekli bireylere baktığımızda çoğu akademik anlamda yaşıtlarından daha başarılı oldukları görülmektedir. Hatta okullarda uygulanan müfredat bu bireylere çok basit ve zaman kaybı olarak gelebilir. Bu nedenle üstün yeteneklilerin eğitimi için farklı metot ve yaklaşımlar kullanılmaktadır.

Bu bireyler; (Davaslıgil, 2009).

- Genelde her konu ile ilgili öğrenmeye isteklidir.
- Karşısındaki bireyin düşünce ve görüşlerini önceden anlayabilme yeteneğine sahiptir.
- Espri yetenekleri gelişmiştir.
- Bağımsız olma özellikleri gösterirler.
- Yüksek amaç ve idealleri vardır.
- İçten denetimlidir.
- Özgüvenleri yüksektir.
- Mükemmeliyetçidir.
- Toplumsal olaylara karşı duyarlıdır.
- Sorgulayıcıdır, eleştirel düşünür.
- Dikkat süreleri uzundur.
- Düşünceleri akıcıdır.
- Sözel becerileri yüksektir.
- Aynı anda iki işi rahatlıkla yapabilir.
- Sayılara ve harflere erken yaşta ilgi duyar.
- Kendiliğinden okuma-yazmayı öğrenebilir.
- Keskin ahlaki yargıları vardır.

Kaynaştırma Eğitimi

Kaynaştırma eğitiminin tanımı. Günümüzde özel eğitim alanına bakıldığında son dönemlerde en sık karşımıza çıkan “kaynaştırma” kavramının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Tipik gelişim gösteren her birey de olduğu gibi farklı gelişim gösteren bireyin de eğitimin sağladığı her türlü olanaktan faydalanma hakkı vardır. Farklı gelişim gösteren bireyler ancak

eğitim sayesinde toplumsallaşabilir ve bağımsızlaşabilir. Bunun içinde en etkili olabilecek yöntem akranları ile birlikte “en az kısıtlayıcı ortam” olarak nitelendirilen, ihtiyaç ve eğitimleri için en uygun ortamda eğitim görmeleridir. Kaynaştırma eğitimi okul öncesi eğitiminden, sınıf eğitimine; sınıf eğitiminden, matematik eğitimine kadar pek çok dal içerisine dahil edilebildiğinden, kaynaştırma eğitimine ilişkin farklı bakış açılarına sahip tanımlarla karşılaşmak mümkündür.

Kırcaali- İftar’ın (1992) yaptığı tanıma göre kaynaştırma, “Farklı gelişim gösteren öğrencinin gerekli destek hizmetler olarak, tipik gelişim gösteren yaşıtları ile birlikte en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olarak ifade edilen sınıflarda eğitim sürecine dahil olmasıdır.”

MEB zel Eğitim Yönetmeliğinde (2018), kaynaştırma eğitimi şu şekilde tanımlanmıştır: “Farklı gelişim gösteren bireylerin tipik gelişim gösteren bireylerle sosyalleşme içinde oldukları ve eğitim amaçlarına en üst düzeyde ulaşmaları amacıyla, destek hizmetleri de sağlanarak aldıkları eğitim.”

Lewis ve Dorlag (2004) ise kaynaştırma eğitimini, farklı gelişim gösteren çocukların normal eğitim sınıflarında tipik gelişim gösteren bireylerle sosyal ve eğitsel anlamda birlikte olmalarıdır” şeklinde tanımlamışlardır. Rudd’a (2002); göre kaynaştırma, hem farklı gelişim gösteren bireylerin hem de tipik gelişim gösteren bireylerin, okullarındaki ve toplumdaki fırsatlara eğitim gördükleri sınıf aracılığıyla erişebilmelerinden daha çok şeyi içinde barındıran bir felsefedir. Sucuoğlu (2006) ise kaynaştırma eğitimini, farklı gelişim gösteren bireylerin akranları ile birlikte aynı eğitim ortamlarına yerleştirilmeleridir. Ersoy ve Avcı’ya göre (2001) ise kaynaştırma farklı gelişim gösteren öğrencilerin yetersizliklerine göre sınıflandırılarak tipik gelişim gösteren akranları ile eğitim almalarıdır. Bu tanımlardan hareketle, kaynaştırma eğitimini; farklı gelişim gösteren bireylerin tipik gelişim gösteren bireyler ile birlikte, bireylerin yüksek yararı gözetilerek en az kısıtlayıcı ortamda, eğitim görmeleri olarak tanımlayabiliriz.

Kaynaştırma eğitiminin amaçları. 1960'lı yıllarda, her çocuğa eşit eğitim olanakları sağlanmasının gerekliliği görüşünden ortaya çıkan kaynaştırma eğitimi; farklı gelişim gösteren bireyin tipik gelişim gösteren bireyler ile birlikte, aynı ortamda eğitim alarak sosyal ve akademik yönden gelişmesini amaçlar. Burada en temel öge farklı gelişim gösteren bireyin tipik gelişim gösteren bireylerden hiçbir koşulda ayrı tutulmamasıdır (Batu, Kırcaali- İftar, 2016). Darıca (1992) kaynaştırma eğitiminin amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Farklı gelişim gösteren birey ile tipik gelişim gösteren bireylerin etkileşim halinde bulunarak, bu etkileşim sürecinden yararlanmalarına olanak sağlamak,
- Her konuda iletişim kurabilecekleri ortam hazırlamak,
- Farklı gelişim gösteren çocuklarda olumlu kişilik gelişimine ve oluşumuna yardımcı olmak,
- Farklı gelişim gösteren bireylerin kişiliklerini ve sosyal yönden gelişimlerini destekleyerek, toplum içerisinde kendine yetebilen ve üretici bireyler olarak yaşamlarını kolaylaştırmak olarak tanımlamıştır.

Kaynaştırma eğitiminin ilkeleri. Kaynaştırma eğitimi sürecinin başarıyla uygulanabilmesi ve başarıyla sonuçlanabilmesi için farklı gelişim gösteren bireylerin kendileri için gerekli olan eğitim hizmetlerini yeteri kadar almasına bağlıdır. Bu hizmetlerin yeterince sağlanabilmesi için pek çok unsur vardır, bu unsurların var olması ve gerekli koşulların yaratılmasında ilkeler karşımıza çıkmaktadır.

- Başarılı bir kaynaştırma eğitimi için ilk olarak sınıf öğretmeni başta olmak üzere müdür ve diğer kurum personellerinin kaynaştırma eğitimi için destekleyici ve kabul edici tutum sergilemesi gerekmektedir.
- Kurum fiziksel olarak kaynaştırma eğitimi için uygun hale getirilmelidir.

- Kaynaştırma sınıfında eğitim gören tipik gelişim gösteren bireyler kaynaştırma eğitimi hakkında bilgilendirilmeli, farklı gelişim gösteren öğrenci ile ilgili önceden bilgi sahibi olmalıdır.
- Kaynaştırma eğitimi bir ekip işidir ve sadece öğretmenin ya da velinin çabası ile başarıya ulaşamaz. Öğretmen, personel, tipik gelişim gösteren birey, farklı gelişim gösteren birey ve onların aileleri işbirliği içerisinde bu süreci yürütürlerse kaynaştırma eğitiminde başarıya ulaşmak çok daha kolay olur.
- Kaynaştırma eğitiminde verilecek eğitim farklı gelişim gösteren bireyin yetersizliğine göre değil, ihtiyaçlarına göre planlanmalıdır.
- Özel eğitimde olduğu gibi kaynaştırma eğitimine de erken başlamak esastır. Ne kadar erken kaynaştırma eğitimine başlanırsa o kadar verim elde edilir.
- Ve unutulmamalıdır ki, her birey tektir ve özeldir. Kaynaştırma eğitiminde de eğitimin her kademesinde olduğu gibi bireysel farklılıklar esastır. (Kargın, 2004).

Kaynaştırma eğitimin tarihçesi.

Dünya’da kaynaştırma eğitimi. 1900’lü yılların başlarında çok yaygın olmamakla birlikte, kaynaştırmaya yönelik görüşler oluşmaya başlamıştır. Farklı gelişim gösteren bireyler için genel ve özel eğitimin birleşme noktası kaynaştırma eğitimidir. Kaynaştırma eğitiminin temel ilkesi farklı gelişim gösteren bireyin tipik gelişim gösteren bireyler ile birlikte eğitim almasıdır. Ülkemizde olduğu gibi dünyada da bu felsefe benimsenmiştir. Özel eğitiminin gelişim sürecinde olduğu gibi kaynaştırma eğitiminde de ilk olarak işitme ve görme engelliler için çalışmalar yapılmıştır. Kaynaştırma eğitiminin ilk örneği 1913 yılında görme engelli bireyler üzerinde görülmüştür (Sucuoğlu, Kargın, 2010). Görme engelli bir grup öğrenci, bir günün yarısını normal sınıflarda tipik gelişim gösteren bireyler ile birlikte, diğer yarısını ise

özel eğitim sınıflarından geçirmişlerdir. Aynı dönemlerde kaynaştırma sınıfları için adımlar atılmaya başlanmıştır. İngiltere’de 1928’de, normal eğitim kurumları ile özel eğitim kurumlarının aynı çatı altında açılması kararı alınmıştır. 1944 yılında farklı gelişim gösteren bireylerin normal sınıflarda eğitim almaları hukuki anlamda kabul edilmiştir. Fakat kaynaştırma eğitimi asıl gelişimi 1960’lı yıllardan itibaren göstermeye başlamıştır. 1970’li yıllarda ise Amerika Birleşik Devletlerinde uygulanmaya başlayan kaynaştırma eğitimi giderek tüm dünya ülkelerinde yayılarak eğitim sistemine yerleşmiştir (Cook ve ark., 2010).

1971 yılında İtalya’da, 1974’te İngiltere’de, 1976’da Norveç’te, 1975’te Fransa’ da yürürlüğe giren yasalar ile farklı gelişim gösteren bireylerin akranları ile eğitim alması yasal hale gelmiştir. Bunun yanında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 1975 yılında “Education of All Handicapped Children Act” yani “Tüm Engelli Çocukların Eğitimi Yasası”nı çıkarmıştır. Bu yasa farklı gelişim gösteren bireylerin kendileri için uygun olan biçimde eğitim görmelerini amaçlar. Avustralya 1992 yılında “Engelli Ayrımcılığı Yasası” ile farklı gelişim gösteren bireylerin normal sınıflarda eğitim almasını kararlaştırmıştır (OECD, 1995).

1990’lı yıllarda ise gerek eğitim sisteminde gerekse toplumsal yaşamda farklı gelişim gösteren bireylere karşı farkındalığın artması ile kaynaştırma eğitimi giderek artan bir ivmeyle önem kazanmaya başlamıştır. 1994 yılında Salamanca’da “herkes için eğitim” hedefi doğrultusunda “Özel Eğitim Dünya Konferansı” yapılmıştır (Dede, 1996). Konferansta, tipik gelişim gösteren bireylerin eğitim almasının yanı sıra farklı gelişim gösteren bireylerinde hizmetlerden faydalanması için gerekli siyasi hareketin başlatılması hedeflenmiştir. Salamanca Bildirgesi, farklı gelişim gösteren bireylerin normal eğitim sistemi dahilinde eğitim görebilmeleri için anons niteliğindeki uluslararası ilk belgedir (Dede, 1996).

Birleşmiş Milletler (BM) 2006 Genel Kurulunda, “Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme” imzalanmıştır. Bu sözleşmenin 24. Maddesinde farklı gelişim

gösteren bireylerin eğitim hakları ile ilgili ifadelerle değinilmiştir. “Farklı gelişim gösteren bireyler engelleri nedeni ile genel eğitim sisteminden ayrı tutulmamalı ve farklı gelişim gösteren çocuklar engelleri nedeni eğitim olanaklarından mahrum bırakılmamalıdır” ifadesi ile kaynaştırma eğitimine verilen destek açıkça görülmektedir (Yazıcıoğlu, 2018).

Ülkeler, farklı gelişim gösteren bireylerin tipik gelişim gösteren yaşlıları ile birlikte eğitim almaları için gerekli yasal düzenlemeler yapmış, mevzuatlar ve eğitim politikaları geliştirmişlerdir, gerektiğinde ise var olan politikalar ve yasalar üzerinde değişiklikler yapmıştır. Böylece farklı gelişim gösteren bireylerin eğitsel hakları korunmaya başlanmış ve eğitim sistemlerinden faydalanmaları ile ilgili önemli kazançlar ortaya çıkmıştır (Yazıcıoğlu, 2018).

Türkiye’de kaynaştırma eğitimi. Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili en önemli gelişmeler 1950’li yıllardan itibaren olmuştur. Kaynaştırma eğitimi 1975 yılında ABD tarafından kabul edilen “Tüm Engelliler için Eğitim Yasası’nın kabulünden sonra dünya ülkelerinde yayılmaya başlanmıştır. Türkiye için ise 1983’te yürürlüğe konulan “ Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” farklı gelişim gösteren bireyler için milat kabul edilmektedir (MEB, 2010). 1985 yılında ülkemizde kaynaştırma eğitiminin uygulanmasında çeşitli zorluklarla karşılaşıldığı için “Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği” oluşturulmuştur. Bu yönetmelikte kaynaştırma eğitiminin ve destek eğitim hizmetlerinin önemine değinilmiştir (Şahin, 2010).

1990 yılında yapılan “8. Milli Eğitim Şurası”nda farklı gelişim gösteren bireylerin eğitimleri konu alınmış ve bu bireyler için normal eğitim sürecinden faydalanmaları konusunda görüş birliğine varılmıştır. 1991 yılında “1. Özel Eğitim Konseyi” toplanmış ve kaynaştırma eğitimi uygulamalarının arttırılması, uzman kişilerce eğitim uygulamalarının ve takiplerinin yapılması gerektiği kararı alınmıştır. 1992-1993 yıllarında deneme amaçlı 12 ilde, okul öncesi, ilkokul ve ortaokul olmak üzere 88 okul belirlenmiş ve kaynaştırma uygulamaları yapılmıştır.

1992-1995 yılları arasında özel eğitim kurumları sayısı hemen hemen iki katına ulaşmıştır (Sucuoğlu, Kargın, 2010).

Türkiye’de 1997 senesinde yayımlanan “573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname”, farklı gelişim gösteren bireylere yönelik hazırlanan en geniş yasal düzenlemedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2010). Bu kararnamede kaynaştırma eğitiminin nasıl, kim tarafından, nerede uygulanacağı ayrıntılı şekliyle belirtilmiştir.

2000 yılında yürürlüğe konan “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”nde ayrıntılı bir şekilde kaynaştırma eğitimi ve uygulamalarına yönelik bilgilere yer verilmiştir. 2008 yılında yayımlanan “Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi”nde öğretmenlere yönelik olarak “Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamalarında Öğretmenlere Öneriler” bölümü bulunmaktadır. Bu genelgenin tüm öğretmenlere ve yöneticilere duyurulması, bu genelgeyi dikkatle inceleyip gerekli önlemlerin alınması istenmiştir. 2017 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafınca yayımlanan genelge ile “Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi” kaldırılmıştır. 2017 yılında yayımlanan yeni genelgede kaynaştırma eğitiminin amacı, uygulanma biçimi hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır (Yazıcıoğlu, 2018). Ülkemizde giderek önem kazanan kaynaştırma eğitimi için gerekli düzenlemeler devam etmektedir.

Kaynaştırma eğitiminin türleri. Farklı gelişim gösteren bireyler için sağlanacak eğitim ortamı son derece önemlidir. Bireyin yetersizlik durumu ve ihtiyaçları göz önüne alınarak onun için “en az kısıtlayıcı” olarak nitelendirilen eğitim ortamı sağlanmalıdır. Bu doğrultuda farklı eğitim ortamları karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; (Batu, Kırcaali-İftar, 2016)

1. Tam Zamanlı Kaynaştırma
2. Yarı Zamanlı Kaynaştırma
3. Kaynak Oda Destekli Kaynaştırma

4. Tersine Kaynaştırma
5. Özel Sınıf
6. Özel Eğitim Öğretmeni Yardımı ile Genel Eğitim Sınıfı
7. Yardımcı Öğretmenle Genel Eğitim Sınıfı
8. Gezici Özel Eğitim Öğretmeni

Tam zamanlı kaynaştırma. Farklı gelişim gösteren öğrencinin gün boyu tipik gelişim gösteren bireyler ile aynı sınıfta eğitimine devam ettiği kaynaştırma türüdür. Sınıf öğretmenine, özel eğitim öğretmenliği danışmanlık yapar ve destek hizmeti sunar. Böylelikle sınıf öğretmeni sınıfa hâkimiyeti, farklı gelişim gösteren birey için materyallerin kullanımı, sorun yaratabilecek davranışlarla başa çıkma, öğrencinin sınıfa kabulü gibi konularda gerekli bilgi ve becerileri kazanır (Deretarla -Gül, Dikici-Sığırtmaç, 2008).

Yarı zamanlı kaynaştırma. Farklı gelişim gösteren öğrenci özel sınıfta eğitim görür, uyum sağlayabileceği derslerde tipik gelişim gösteren akranları ile aynı ortada eğitim alır. Akademik başarısı düşük kaynaştırma bireyleri için genelde uygulanır. Amaç akademik başarıdan çok, bireyin sosyalleşmesidir (Deretarla-Gül, Dikici-Sığırtmaç, 2008).

Kaynak oda destekli kaynaştırma. Normal sınıfta eğitim görmekte olan farklı gelişim gösteren öğrenciler, başarısız oldukları derslerde ya da fazladan çalışmalarının gerektiği derslerle ilgili, normal sınıftan çıkarılarak kaynak oda denilen bir odaya alınırlar. Kaynak odada, öğretmen veya uzman kişi farklı gelişim gösteren öğrenciye tek başına ya da grup olacak şekilde eğitim verir (Kırcaali-İftar, 1998).

Tersine kaynaştırma. Herhangi bir yetersizliği olmayan bireyin kendi istekleri doğrultusunda özel eğitim sınıfında eğitim gördüğü kaynaştırma modelidir. Genelde okul öncesi dönemde uygulanmaktadır (Batu, Kırcaali-İftar, 2016).

Özel sınıf. Normal okul şartları içerisinde özel gereksinimli öğrencinin, diğer özel gereksinimli öğrenciler ile birlikte özel sınıflarında eğitim aldığı eğitim türüdür. Farklı gelişim gösteren bireyler tenefüs saatlerinde tipik gelişim gösteren bireyler ile birlikte vakit geçirebilirler (Deretarla-Gül, Dikici-Sığırtmaç, 2008).

Özel eğitim öğretmeni yardımı ile genel eğitim sınıfı. Farklı gelişim gösteren birey normal gelişim gösteren yaşlıları ile normal sınıflarda eğitim görürken, bir yandan da sınıf içerisinde özel eğitim öğretmeni tarafından desteklenir. Özel eğitim öğretmeni farklı gelişim gösteren bireyin ihtiyacına göre o süreler içerisinde sınıfta bulunur (Deretarla-Gül, Dikici-Sığırtmaç, 2008).

Yardımcı öğretmenle genel eğitim sınıfı. Sınıf öğretmeni ve özel eğitim öğretmeni eğitim sürecini beraber yürütürler. Sınıftan ve yürütülen eğitimden her ikisi de sorumludur (Deretarla-Gül, Dikici-Sığırtmaç, 2008).

Gezici özel eğitim öğretmeni. Gezici özel eğitim öğretmeni okullar arasında dolaşarak farklı gelişim gösteren öğrencilere eğitim verirler. Farklı gelişim gösteren öğrenci günün belirli saatlerinde gezici özel eğitim öğretmeninden eğitim alır (Batu, 2000).

Kaynaştırma eğitimini etkileyen unsurlar. Kaynaştırma eğitiminin, özel gereksinimli öğrenciye fayda sağlaması ve başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için içinde barındırdığı unsurların desteğine ihtiyacı vardır. Kaynaştırma eğitimi bir ekip işidir ve sadece bir ya da iki etkenin desteği kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşmasında yeterli değildir. Tüm etkenler aynı amaç ve hedef doğrultusunda birleşirse, kaynaştırma eğitimi o zaman amacına başarı ile hizmet etmiş olur (Batu, Kırcaali-İftar, 2016).

Kaynaştırma eğitimini etkileyen unsurlar şunlardır;

1. Sınıf Öğretmeni
2. Okul Yönetimi ve Personeli
3. Fiziksel Ortam
4. Farklı Gelişim Gösteren Bireyler
5. Tipik Gelişim Gösteren Bireyler
6. Farklı Gelişim Gösteren Bireylerin Aileleri
7. Tipik Gelişim Gösteren Bireylerin Aileleri

Sınıf öğretmeni. Erken çocukluk dönemlerinde çocuğun gelişimi açısından öğretmenin yeri çok büyüktür. Tipik gelişim gösteren bireyler de olduğu gibi farklı gelişim gösteren bireylerin eğitiminde en büyük görev ve sorumluluk sınıf öğretmenine düşmektedir. Sınıf öğretmenin özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ilişkin olumlu ya da olumsuz tutumu kaynaştırma eğitimini etkileyen en önemli etkidir (Avramidis ve ark. 2000). Elbette ki, kaynaştırma eğitimine ilişkin olumlu tutum sergileyen öğretmenin sınıfında kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşma olasılığı çok daha yüksektir. Kimi öğretmenler sınıflarına özel gereksinimli öğrenci geldiğinde ne yapacağını bilememe, uygulama konusunda sıkıntılarla karşılaşma, materyal kullanımında bilgi yetersizliği, farklı gelişim gösteren bireyi sınıfa dahil etme, sınıf yönetimi gibi konularda sıkıntılar yaşamakta ve bu da öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin olumsuz tutum geliştirmesine sebep olmaktadır. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin olumlu tutumlar geliştirebilmeleri için, öğretmenlere gerekli bilgi, donanım ve destek hizmetleri sağlanmalıdır (Batu, 2000). Kaynaştırma sınıfında öğretmen olan bir bireyin öncelikle kaynaştırma eğitimi için hevesli ve her zaman hem farklı gelişim gösteren öğrenciye hem de tipik gelişim gösteren öğrenciye kabul edici tutum sergilemesi gerekmektedir (Batu, 2000). Eğer öğretmen bunları yapıp, olumlu tutum sergileyebiliyorsa kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşmasında büyük bir basamak geçilmiş olur.

Kaynaştırma sınıfına sahip bir öğretmende olması gereken özellikler şunlardır, (Batu, Kırcaali-İftar, 2016).

- Süreci değerlendirme ve geliştirme çalışmalarında işbirliği içinde olmak,
- Farklı gelişim gösteren çocuğun bulunduğu gerek özel eğitim sınıflarında gerekse kaynaştırma sınıflarında çocuğun üst düzeyde fayda görebileceği uygulamaların yapılmasını sağlamak
- Farklı gelişim gösteren bireyler için öğretimi bireysel hale getirmek,
- Farklı gelişim gösteren bireyler de dahil olmak üzere sınıfın her üyesi için eşit eğitsel fırsatlar yaratmak.

Okul yönetimi ve personeli. Kaynaştırma eğitiminin başarıyla uygulanabilmesi için okul yönetiminin ve personelinin kaynaştırmanın önemine ve gerekliliğine inanması son derece önemlidir. Kurum içerisinde olumlu atmosferin oluşumu, işbirliğinin sağlanması, öğretmenlere ve personele destek hizmetleri verilmesi, birlikte hareket edilmesi, paylaşım sağlanması kaynaştırma eğitiminde başarıyı arttıracaktır (Cavkaytar ve Diken, 2007). Okul Yönetimi ve personeli, kaynaştırma öğrencilerinin sayısının belirlenmesinde, araç-gereç temini yapılmasında, fiziksel ortamların kurulmasında, gerektiğinde özel eğitim öğretmeni desteği alınmasında sınıf öğretmeni ile işbirliği yaparak görevlerini yerine getirerek kaynaştırma eğitimine olumlu yönde katkılar yapabilir (Deretarla-Gül, Dikici-Sığırtmaç, 2008).

Fiziksel ortam. Kaynaştırma eğitiminde fiziksel ortam denilince akla sınıf ve içerisinde bulunan eşyalar gelmektedir. Her sınıfta olduğu gibi kaynaştırma sınıflarının da öğrencilerin ilgisini çekebilecek özellikte olması gerekir. Bunun yanında sınıfta bulunan öğrenci sayısının çok kalabalık olmaması gerekmektedir. Başarılı bir kaynaştırma eğitimi için sınıftaki öğrenci sayısının en fazla 25 olması uygundur (orgm.meb.gov.tr). Yapılan araştırmalar incelendiğinde, öğrenci sayısı fazla olan sınıflarda görev yapan öğretmenlere göre sınıfta daha az sayıda öğrenci bulunan öğretmenlere göre, kaynaştırma eğitimine ilişkin daha olumlu ve kabul edici

bir tutum içinde oldukları; sınıflarında farklı gelişim gösteren öğrenci bulunan öğretmenlerin, sınıflarında en az bir, en fazla iki farklı gelişim gösteren öğrencisinin bulunduğu durumlarda başarılı olabileceklerini ifade ettikleri görülmektedir (Batu, 2000).

Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta sınıfta bulunun eşya ve materyallerin farklı gelişim gösteren bireylerin engeline uygun olmasıdır. Dolap ve sıraların çocukların boy ve ebatlarına uygun olması aynı zamanda sabitlenmiş olması gerekmektedir. Sıra ve masalar sınıf içerisinde rahat hareket edilebilecek şekilde yerleştirilmelidir. U düzeni ya da küme düzeni kaynaştırma eğitimi için uygundur (Batu, 2016).

Farklı gelişim gösteren bireyler. Farklı gelişim gösteren bireyin kaynaştırma eğitimine hazırlıklı olarak başlaması gerekmektedir. Eğitim göreceği sınıf, kendisinden beklenen hareketler, uyması gereken kurallar, kurallara uymadığında neler olabileceği farklı gelişim gösteren bireye anlatılmalıdır. Bu bireyin sınıfa uyumu açısından önemlidir (Dikici-Sığırtmaç, Deretarla-Gül, 2008).

Tipik gelişim gösteren bireyler. Öğretmenin, okul yönetiminin ve ailelerinin farklı gelişim gösteren bireye karşı tutumları, tipik gelişim gösteren bireyin tutumlarını etkilemektedir. Kaynaştırma eğitimine karşı olumlu ve kabul eden tutum besleyen bireylerle bir arada olan çocuk aynı şekilde olumlu ve kabul eden tutum geliştirir. Böylelikle tipik gelişim gösteren birey, farklı gelişim gösteren bireye karşı sevecen davranacak, sosyal ortamda birlikte olacak ve yardım edeceklerdir. Bu etkileşim her iki taraf içinde çok büyük önem taşır.

Farklı gelişim gösteren birey sınıfa gelmeden önce normal gelişim gösteren öğrenciler en gel durumu hakkında bilgilendirilmeli gerekirse empati çalışmaları yaptırılmalıdır. Sınıfta farklı gelişim gösteren bireye yardımcı olmaları konusunda kendi istekleri doğrultusunda görevler verilmelidir. Bu süreçte akran öğretimi de etkin şekilde kullanılabilir (Eripek, 2004; Kargın, 2004).

Farklı gelişim gösteren bireylerin aileleri. Farklı gelişim gösteren bireyin ailesinin ilgi ve desteği kaynaştırma eğitiminin başarısı için temel etkenlerdendir. Ailenin kaynaştırma eğitimine ilişkin olumlu tutumu son derece önemlidir. Farklı gelişim gösteren birey aileleri kaynaştırma konusunda istekli olmakla birlikte, bazen kaygı duydukları konular olabilmektedir (Sucuoğlu, 2004). Aileler hem çocukları ile hem de öğretmen ile işbirliği yaparak başarıya giden yolda kolaylaştırıcı etkiye sahip olurlar. Aileler sık sık öğrencinin okuldaki durumu ile ilgili bilgilendirilmelidir. Aynı şekilde öğretmenler de sık sık bireyin evde ki durumundan haberdar olmalıdır (Akt. Sucuoğlu, 1996).

Tipik gelişim gösteren bireylerin aileleri. Tipik gelişim gösteren bireylerin ailelerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumları tipik gelişim gösteren bireyi doğrudan etkilemektedir. Olumlu tutum gösteren ailelerin çocukları da farklı gelişim gösteren bireye karşı olumlu tutumlar sergilemektedir. Aksi durumda kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşma ihtimali düşer. Farklı gelişim gösteren birey ve ailelerinde olduğu gibi tipik gelişim gösteren birey ve aileleri de kaynaştırma eğitimi sürecine hazırlanmalıdır. Eğitime başlamadan önce ve başladıktan sonra sık sık düzenli toplantılar yapılmalı ve veliler sınıfın durumunda haberdar olmalıdır (Dikici-Sığirtmaç, Deretarla-Gül, 2008).

Kaynaştırma eğitimine yönelik öğretmen tutumları. “Tutum nedir?” sorusu 1940’lı yıllardan beri davranış bilimlerinin temel araştırma sorularındandır (İnceoğlu, 2010). Tutumlar; kişilere, varlıklara, fikirlere yönelik önceden biçimlenmiş düşünce, duygu ve inançlar bütünüdür. Var olan her şeye ilişkin sahip olunan tutum nedeniyle, kişilere ve durumlara net bir şekilde davranılır (Özyürek, 2006). Tutum genel anlamı ile baktığımızda bireye atfedilen özellik olarak tanımlanabilir. Tutumlarımız belirli yaşantılarımız sonucunda oluşur. Erken dönemde oluşan tutumları değiştirmek zorken, yakın dönemlerde oluşan tutumları değiştirmek daha kolaydır. Tutumların oluşumunda rol oynayan etkenlerden bazıları şunlardır; (İnceoğlu, 2010).

- Genetik (kalıtsal) aktarım
- Fizyolojik sebepler
- İletişim
- Kişilik
- Toplumsallaşma süreci
- Sosyal sınıf
- Herhangi bir gruba dâhil olma

Kaynaştırmaya yönelik öğretmenlerin olumlu görüşleri. Farklı gelişim gösteren bireyler, okula uyum, eğitim ve sosyalleşme sürecinde öğretmenleri ile etkileşim yaşarlar. Okul yaşantısı içerisinde akranlarından sonra en yoğun ilişki kurdukları bireyler öğretmenlerdir. Öğretmenlerin olumlu tutum içerisinde olmaları kaynaştırma uygulamasının başarılı olması açısından son derece önemli bir değişken olduğu bilinmektedir (Batu, 2008). Farklı gelişim gösteren bireylerin alacağı eğitimin kalitesi ve başarıya ulaşması için bireyin etkileşime girdiği herkesin olumlu tutumu şarttır. Öğretmenlerin olumlu görüşlerine baktığımızda aşağıdaki maddeler karşımıza çıkmaktadır; (Kırcaali- İftar, 1998).

- Kaynaştırma eğitiminin getirdiği bireysel farklılıklar sınıf atmosferini olumlu yönde etkilemektedir.
- Kaynaştırma eğitimi farklılıklara bakılmaksızın her bireyin tek ve özel olduğunu vurgular ve sınıftaki diğer çocukların bakış açısını olumlu yönde etkiler.
- İşbirliği yapma, bireyler arası etkileşim ve iletişimi olumlu yönde etkiler.
- Sınıf ortamına materyal ve deneyimler açısından zenginlik katar.
- Farklı başarı düzeyindeki bireyler bir araya gelerek, öğrenme ortamı zenginleşir.
- Tipik gelişim gösteren bireylerde empati ve farklılıklara saygı becerileri gelişir.
- Öğretmenlere kendini geliştirme, hizmet içi eğitimlere katılma fırsatı sunar.

Kaynaştırmaya yönelik öğretmenlerin olumsuz görüşleri. Kaynaştırma eğitimine ilişkin olumsuz görüşler de mevcuttur (Özyürek, 2006). Bunlar;

- Farklı gelişim gösteren bireyler, tipik gelişim gösteren bireylerin altında başarı gösterirler, sadece bireysel olarak desteklenirse tipik gelişim gösteren bireyleri akademik olarak yakalayabilirler.
- Farklı gelişim gösteren birey sınıfın atmosferini bozabilir.
- Tipik gelişim gösteren bireylerin davranışlarını olumsuz etkileyebilir.
- Akademik düzeyleri farklı olan çocuklar için ayrı ayrı eğitim verilmesi gerekir.
- Kaynaştırma eğitimi farklı gelişim gösteren birey üzerinde etkili değildir, farklı gelişim gösteren birey kendisi ile aynı gereksinimlere ihtiyaç duyan bireylerle birlikte eğitim almalıdır.
- Farklı gelişim gösteren birey ile birlikte eğitim alan normal gereksinimli bireyin başarısı düşecektir.

Türkiye’de ve Dünya’da yapılan araştırmalar.

Yılmaz (2019)’ın çalışmasında, Türkiye’de özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi konusunda yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Çalışmaya göre, konuyla ilgili 1990-2016 yıllarında 181 yüksek lisans ve doktora tezi yapılmıştır. Sonuçlara göre, hazırlanan tez sayısı son on yılda artış göstermiştir ve çoğunluk olarak Anadolu Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi’nde hazırlanmıştır. Hazırlanan tezler genelde Özel Eğitim Bölümlerinde hazırlanmıştır ve nitel araştırma yöntemleri ağırlıklıdır.

Keleş, Dikici Sığırtmaç, Dikici (2019)’ nin araştırmasında sınıfında farklı gelişim gösteren çocuk bulunan okul öncesi öğretmenlerinin öz yeterliklerini belirlemek için bir ölçek geliştirmiş ve geçerlik-güvenirlik çalışmasını gerçekleştirmiştir. İlk olarak ölçek 2016-2017 Öğretim Yılı Bahar Dönemi’nde 310 öğretmene uygulanmıştır. “Kaynaştırma Sınıfı Öğretmen

Öz yeterlik-Algı Ölçeği' nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ve öğretmenlerin öz yeterlik-algı ölçmek amacıyla kullanılabileceği söylenebilir.

Ünal (2017) “Kaynaştırma sınıfına devam eden zihin yetersizliği olan öğrencilere uygulanan akran zorbalığına ilişkin öğretmen görüşleri” adlı çalışmasında kaynaştırma sınıfında eğitim gören zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin, tipik gelişim gösteren bireyler tarafından maruz kaldıkları akran zorbalığı ile ilgili öğretmen görüşleri incelemiştir. Araştırmada kullanılan yöntem durum çalışmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 yılında, Edirne İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 15 ilkokulda görev yapan, 11'i erkek 21'i kadın toplam 32 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, akran zorbalığının şiddet kavramı ile ilişkilendirildiği öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Öğretmenlerin çoğu ailevi sebeplerden ötürü akran zorbalığının ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Zihinsel yönden yetersiz olan bireylerin en çok sözel zorbalığa uğradıkları sonucuna varılmıştır. Çalışmanın sonuçlarında öğretmenler, zorbalığı en çok sınıf arkadaşlarının okul bahçesinde uyguladığını ifade etmişlerdir. Akran zorbalığına çözüm olarak öğretmenler öğrencileri bilgilendirme, ikaz ve empatiyi arttırmaya yönelik etkinlikler yaptıklarını dile getirmişlerdir.

Metin; Şenol ve İnce (2017) öğretmen adaylarının özel yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili tutumlarının belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu 2014 – 2015 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, dördüncü sınıfa devam etmekte olan 107'si erkek 383'ü kadın 490 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmakta olup, veri toplama aşamasında öğretmen adaylarının tutumların belirlenmesi için “Üstün Yeteneklilik ve Üstün Yetenekli Eğitime İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının özel yetenekli çocukların eğitimine yönelik tutumlarının olumlu düzeyde olduğu saptanmıştır.

Uçuş (2016), “sınıf öğretmeni adaylarının ve okul öncesi öğretmeni adaylarının özel eğitime ilişkin metaforik algılarının incelenmesi” çalışmasında sınıf öğretmeni adaylarının ve okul öncesi öğretmeni adaylarının “Özel Eğitim” kavramı ile ilgili algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini 2015-2016 akademik yılında Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı ve Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında lisans eğitimi gören 93 sınıf öğretmeni adayı ve 62 okul öncesi öğretmeni adayı oluşturmuştur. Öğretmen adaylarının “Özel Eğitim” ile ilgili algılarının olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Koçyiğit (2015)’in araştırmasında; kaynaştırma eğitiminin okul öncesinde uygulamaları ve sorunlara yönelik, öğretmen, okul rehber öğretmeni, tipik gelişim gösteren öğrencilerin velileri ve farklı gelişim gösteren öğrencilerinin velilerinin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya; 11 okul öncesi öğretmeni, 11 okul rehber öğretmeni, 11 tipik gelişim gösteren ana sınıfı öğrencilerinin ebeveynleri ve bu ana sınıflarında eğitim gören 11 farklı gelişim gösteren öğrencinin ebeveynleri katılmıştır. Sonuç olarak, öğretmen ve okul rehber öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına yönelik çeşitli hazırlıklar yaptıkları, bu hazırlıklar kapsamında birçok farklı yol ve yöntemden faydalandıkları belirlenmiştir. Katılımcıların tamamı kaynaştırma uygulamaları dahilinde özel eğitim uzmanlarının desteklerinin alınmasının faydalı olacağını belirtmişlerdir.

Toy ve Duru (2015), çalışmalarında sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin öz yeterlikleri ile yeterlik inançlarının karşılaştırılmasını amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubu, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Denizli ilinde bulunan ilkokullarda görev yapan 340 sınıf öğretmenidir. Araştırmanın sonucunda, sınıf öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik inançlarının; cinsiyet ve mesleki tecrübeleri arasında fark olduğu; öğrenim durumu, öğrenci sayısı, farklı gelişim gösteren öğrencinin varlığı ve özel eğitime dair kurs, eğitim, seminer alıp almadıklarına göre farklılık göstermediğini belirlenmiştir.

Camadan (2012) araştırmasında sınıf öğretmenleri ve sınıf eğitimi lisans öğrencilerinin kaynaştırma eğitimine ve Bireysel Eğitim programı (BEP) hazırlama ile alakalı öz-yeterliklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma, Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf eğitimi bölümünde öğrenim gören 107 öğretmen adayı ve 131 sınıf öğretmeni, toplam 238 kişi ile yapılmıştır. Sonuçlar; kaynaştırma eğitimi ve BEP hazırlamaya ile alakalı öz-yeterlikleri açısından sınıf eğitimi lisans öğrencilerinin, öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Kaynaştırma eğitimindeki yeterliklerini algılayışlarında erkek öğretmen adayları ile kadın öğretmen adaylarının algılayışları arasında fark olduğu görülürken, BEP hazırlama ile alakalı öz-yeterliklerinde öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre fark göstermediği belirlenmiştir. Buna ek olarak, hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin, almayanlara göre kaynaştırma eğitimi ve BEP hazırlama konusunda kendilerini daha yeterli algıladıkları bulunmuştur.

Özaydın, Çolak (2011) özel eğitim ve kaynaştırma konusunda yeterliği düşük olan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadıkları sorunları araştırmıştır. Karşılaştıkları zorluklar, okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili tutumlarını olumsuz etkilediği, farklı gelişim gösteren bireylerin ve tipik gelişim gösteren bireylerin kaynaştırma eğitiminden faydalanamadıklarını göstermiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler, kaynaştırma eğitimi hizmet içi programına katılan 9 okul öncesi öğretmenidir. 13 sorudan oluşan görüşme formunun veri toplama aracı olarak kullanıldığı araştırma bir durum çalışması örneğidir. Sonuçlar incelendiğinde okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin, yaşadıkları sonuçlar ışığında Kaynaştırma Eğitimi Hizmet İçi Eğitim Programlarının yeniden düzenlenmesine ve özel eğitim konusunda danışmanlık, yardımcı olabilecek öğretmen ve kaynak oda desteğine gerek duydukları belirlenmiştir.

Şahbaz, Kalay (2010) araştırmalarında, okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının kaynaştırma ile ilgili görüşlerini değerlendirmişlerdir. 2008–2009 öğretim yılında Mehmet Akif

Ersoy Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi'nde öğretim gören 265 okul öncesi eğitimi öğretmen adayı çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçları, okulöncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili, görüşlerinin cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine, bitirdikleri liseye ve özel eğitim dersi alıp almama durumlarına göre farklılık göstermediğini ortaya koymuştur.

Gözün ve Yıkmış (2004) kaynaştırma eğitimi ile ilgili hazırlanan bilgilendirme programının, öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili tutumlarına olan etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Fen Bilgisi Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliğinde lisans eğitimi alan 3. sınıf öğrencilerinden toplam 174 öğretmen adayı çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” veri toplarken kullanılmıştır. Veriler kullanılarak, kaynaştırmaya yönelik bilgilendirme programının öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili tutumlarının olumlu yönde değişmesi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sünbül, Sargın (2002)'in çalışmasında, Konya Milli Eğitim Bakanlığına bağlı anasınıflarında çalışan öğretmenlerin kaynaştırma eğitim programı dahilinde engellilere yönelik tutumları çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili genellikle olumlu tutum içinde oldukları fakat öğretmenlerin engel türlerine ve farklı değişkenlere göre engellilere yönelik tutumlarının farklılaştığını belirlemiştir.

Temel (2002)'in araştırma örneklemini toplam 118 anaokulu öğretmeninden oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Anket öğretmenlerin özel eğitim, kaynaştırma süreci hakkındaki görüşleri içermektedir. Sonuçlar, çalışma yılı, farklı gelişim gösteren çocukla çalışma, yaş durumu ve ailede farklı gelişim

gösteren çocuk bulunması ve kaynaştırmaya olan tutum arasında ilişki olmadığını göstermektedir

Avramidis, Bayliss, Burden (2000)'in çalışmasında, öğretmen adaylarının özel ihtiyaçları olan çocukların normal okula dahil edilmesine karşı tutumları incelenmiştir. Örneklem 81 ilkokul ve ortaokul öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma aktif katılım deneyimine sahip öğretmenlerin daha olumlu tutumlara sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Bölüm III: Yöntem

Bu bölümde araştırmada kullanılan bilimsel araştırma desenine, araştırmanın evren ve çalışma grubuna, verilerin nasıl toplandığına ve verilerin analizinin nasıl gerçekleştiğine dair bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın veri toplama sürecinde nicel ve nitel araştırma veri toplama tekniklerinin kullanıldığı karma yöntemden yararlanılmıştır.

Cresswell ve Plano Clark (2007), karma yöntem araştırmasını nitel ve nicel yöntemlerle veri toplama, analiz etme ve bütünleştirmeye olanak veren araştırma olarak tanımlamıştır. Creswell ve Tashakkori (2007) ise karma yöntem araştırmasını araştırmacının, aynı araştırma içinde nitel ve nicel yöntemleri kullanarak veri topladığı, analiz ettiği, bulguları bütünleştirdiği ve ileriye dönük yordamalarda bulunduğu araştırma olarak tanımlamaktadır. Her olay ve olgunun karma yöntem yaklaşımına göre hem nitel hem de nicel boyutu vardır. Eğer gerçeğe bütüncül bakmak istiyorsak nicel ve nitel boyutunu birlikte incelememiz gerekir. Karma araştırmalarının en önemli özelliklerinden biri farklı yöntemlerle toplanan verilerin birbirini desteklemek amacı ile kullanılması ve bu şekilde sonuçların güvenilirliğinin daha sağlam olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Karma yöntem araştırmalarında kırktan fazla desen olduğu belirtilmektedir. Creswell ve Clark (2007) bu desenleri; çeşitleme deseni, gömülü desen, açıklayıcı desen ve açımlayıcı desen olarak tanımlamıştır. Araştırmada kullanılan karma yöntem deseni çeşitleme desendir. Bu desen karma yöntem araştırmalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Çeşitleme desenin amacı; nitel ve nicel yöntemleri birlikte kullanmak, verileri çeşitlendirmek, elde edilen verileri karşılaştırmak, bütünleştirmek ve araştırmanın soruları ile ilgili veriler elde etmektir (Morse, 1991).

Araştırmanın nitel boyutunda durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. 1980'lerden bu yana durum çalışmasına olan ilgi artmaktadır (Hartlet, 1995; akt. Yıldırım, Şimşek, 2016). Durum çalışması, bir olgu ve içinde bulunduğu kapsam arasındaki sınırların keskin hatlarla belirgin olmadığı bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime ilişkin görüşleri, bu görüşlerin nedenleri, farklı görüşlerin ortaya çıkması ve farklı görüşlerin ortaya çıkışının nedenleri derinlemesine incelendiği için durum çalışması araştırma yöntemi olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel boyutunda ise; betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Betimsel tarama yöntemi, geçmişte veya şu anda olan bir durumu, olduğu şekli ile tanımlamayı hedefleyen yaklaşımdır (Karasar, 2000).

Evren ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2018-2019 öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören normal öğretim ve ikinci öğretim programlarında öğrenim gören 2., 3., ve 4. sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama sürecinde Kaynaştırma eğitimi ve özel eğitim ile ilgili ders almadıkları için birinci sınıf öğretmen adayları araştırmaya dahil edilmemiştir.

Araştırmanın nicel boyutunda, örnekleme oluşturan 262 öğretmen adayı seçkisiz örnekleme yolu ile araştırmaya dahil edilmişlerdir. Örnekleme ilişkin dağılımlar Tablo 1'de gösterilmiştir

Tablo 1

Nicel Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Özellikleri

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kadın	227	86.6
	Erkek	35	13.4
	Toplam	262	100.0
Sınıf	2	100	38.2
	3	69	26.3
	4	93	35.5
	Toplam	262	100.0
Genel Not Ortalaması	0-2.50	22	8.4
	2.51-3.00	119	45.4
	3.01-3.50	103	39.3
	3.51-4.00	11	4.2
	Kayıp Veri	7	2.7
	Toplam	262	100.0
	Farklı gelişim gösteren birey ile Etkileşim Durumu	Evet	122
	Hayır	140	53.4
	Toplam	262	100.0
Farklı gelişim gösteren bireyler Hakkında	Hiç	135	51.5
Almış Olduğu Eğitim Durumu	40 Saate Kadar	97	37.0
	40 Saatten Fazla	28	10.7
	Kayıp Veri	2	0.8
	Toplam	262	100.0

Farklı Gelişim Gösteren Birey Hakkındaki Yasal Bilgi Düzeyi	Hiç	41	15.6
	Kötü	96	36.6
	Orta	103	39.3
	İyi	22	8.4
	Toplam	262	100.0
Farklı Gelişim Gösteren Bireylerin Eğitimi İle İlgili Kendilerine Duydukları Güven Düzeyi	Çok Düşük	19	7.3
	Düşük	104	39.7
	Orta	116	44.3
	Yüksek	18	6.9
	Çok Yüksek	5	1.9
	Toplam	262	100.0

Araştırmanın nitel boyutunda, çalışma grubunu 4. Sınıfta öğrenim gören 22 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubuna ilişkin dağılımlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Araştırmanın Nitel Boyutuna Katılan Öğretmen Adaylarının Özellikleri

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kadın	13	59.09
	Erkek	9	40.91
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	13	59.09
	Ortaokul	2	9.09
	Lise	5	22.72
	Ön Lisans	-	-
	Lisans	2	9.09
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	4	18.18
	Ortaokul	-	-
	Lise	10	45.45
	Ön Lisans	2	9.09
	Lisans	5	22.72
Özel Eğitim Dersi Alma Durumu	Evet	22	100
	Hayır	0	0
Kaynaştırma Eğitimi Dersi Alma Durumu	Evet	22	100
	Hayır	0	0

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler ölçek uygulama ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşme yapma olmak üzere 2 basamakta toplanmıştır. Araştırmanın ilk olarak nicel aşamasında öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacı ile “Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Düşünce, Tutum ve Endişe Ölçeği” uygulanmıştır (Ek B). İkinci olarak nitel aşamasında ise öğrencilerin özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ilişkin genel düşünceleri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile incelenmiştir (Ek C).

Veri toplama araçlarından ölçek, araştırmacı tarafından Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünden çıkan izin ile ölçek uyarlayıcılarından izin alınarak Eğitim Fakóltesi sınıflarında uygulanmıştır. Görüşme formu ise, sınıflar kalabalık ve gürültülü olacağından araştırmacı tarafından Eğitim Fakóltesi toplantı salonunda 2’řer kişilik küçük gruplar halinde uygulanmıştır.

Tablo 3

Araştırmanın Yapısı

Veri Toplama Aşaması	Veri Toplama Teknikleri
Birinci Aşama	Ölçek
	+
İkinci Aşama	Öğretmen Adayları ile Görüşmeler

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünce, tutum ve endişe ölçeği. Loreman, Earle, Sharma ve Forlin’in (2007) geliştirdikleri “Sentiments, Attitudes, and Concerns About Inclusive Education (SACIE)” ölçeğinin Türkçeye uyarlanmış hali olan 19 maddelik ölçek, ilgililerden gerekli izin alınarak kullanılmıştır. Cansız ve Cansız (2018) tarafından geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılan ölçek, öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce tutum ve endişelerini ortaya koymada makul bir yordama geçerliği göstermiştir. SACIE ölçeği için güvenirlik katsayıları ölçeğin düşünce boyutunu oluşturan ilk 4 madde için 0.89, ölçeğin tutum boyutunu ölçen 5’ten 13’e kadar olan maddeler için 0.93 ve ölçeğin endişe boyutunu ölçen 13’ten 19’a kadar olan maddeler için ise 0.91 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar “Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Tutum ve Endişe” ölçeğinin iyi bir güvenirliğe sahip olduğuna dair kanıt sağlamıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden hem özel eğitim dersi hem de kaynaştırma eğitimi dersi almış olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimine yönelik genel düşüncelerini belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından, uzman görüşü alınarak geliştirilen 11 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunun hazırlanmasında ilk olarak görüşülen bireyin soruları kolayca anlayabilmesi için açık, net ve anlaşılması kolay sorular tercih edilmiştir. Görüşülen kişilerin deneyimleriyle ilişkilendirebileceği, konuyla ilgili güvenilir açıklamaların elde edilebileceği tarzda sorular olmasına özen gösterilmiştir. Sorular hazırlanmadan önce alan yazın genişlemesine araştırılmış ve araştırma soruları ile bağdaştırılarak geliştirilmiştir. Sorular ilk olarak bir grup bireye denenmiş ardından gerekli ifadelerde ve sorularda değişiklikler yapılmıştır. Bu süreçte aynı zamanda nitel araştırma konusunda uzman iki araştırmacıdan görüş alınmıştır. Uzman görüşleri de dikkate alınarak yapılan son değişikliklerle görüşme formu görüşme yapılacak öğrencilere uygulanmıştır.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırma sonucunda nicel veriler SPSS 22 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Analizler 0.05 anlamlılık düzeyinde sınanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistiklerden aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve frekansın yanında t testi ve ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda toplanan veriler nitel araştırma yöntemlerinde yer alan analiz tekniklerinden içerik analizi tekniği kullanarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde yapılan işlem, birbirleri ile benzerlik gösteren verileri belirli temalar ve kategoriler altında toplamak ve bunları düzenleyerek yorumlamaktır (Şimşek, Yıldırım 2016).

Bölüm IV: Bulgular

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları ne düzeydedir?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin bulgulara Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce, Endişe ve

Tutumları

	n	$\bar{X}$	Ss
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce	262	3.47	0.35
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutum	262	2.64	0.50
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Endişe	262	2.31	0.52

Kullanılan ölçek dördümlü likert tipi ölçek olduğundan dolayı, (0-1.33) düşük, (1.33-2.66) orta, (2.67-4.00) yüksek değer vermektedir. Tablo 4 incelendiğinde, öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşüncelerinin ($\bar{X}=3.47$, $ss=0.35$) yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Öğretmen Adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin tutum düzeylerine

bakıldığında ($\bar{X}=2.64$, $ss=0.50$) orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime yönelik endişe durumlarının ($\bar{X}=2.31$, $ss=0.52$) orta seviyede olduğu görülmektedir.

Verilerin analizinde kullanılacak olan istatistik yöntemini belirlemek amacıyla öncelikle ölçek dağılımının normal dağılıma uygunluğunu test etmek için öğretmen adaylarının üst bilişsel okuma stratejileri ölçeğinden almış oldukları puanlara Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Kolmogorov Smirnov testi sonucu Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5

Öğretmen Adaylarının “Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Düşünce, Tutum ve Endişe Ölçeği”nden Aldıkları Puanlara İlişkin Kolmogorov Smirnov Değerleri

Ölçek	Statistic	sd	Sig
“Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Düşünce, Tutum ve Endişe Ölçeği”	0.054	262	0.065

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmen adaylarının “Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Düşünce, Tutum ve Endişe Ölçeği”nden aldıkları puanların normal dağılıma uyduğu görülmektedir. Bu nedenle, aşağıdaki alt problemlerin çözümünde parametrik testlerin kullanılması uygun bulunmuştur.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt Problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime ilişkin düşünce, endişe ve tutumları arasında sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir. Bu farkın belirlenmesi amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Bu alt probleme ilişkin bulgulara Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6

Levene Testi Sonuçları

	Test	df1	df2	Statistic	p
Kaynaştırma					
Eğitimine	Levene Testi	2	259	1.582	0.207
İlişkin Düşünce					
Kaynaştırma					
Eğitimine	Levene Testi	2	259	1.202	0.302
İlişkin Tutum					
Kaynaştırma					
Eğitimine	Levene Testi	2	259	0.875	0.418
İlişkin Endişe					

Tablo 6 incelendiğinde, Levene testi sonucunun her üç değişken için de, p değerinin 0.05'ten büyük olması nedeniyle (p=0,207 p=0,302 p=0,418) varyansların homojen olduğu sonucuna varılabilir (Kalaycı. 2010). Bu bağlamda verilere uygulanan Tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

Öğretmen Adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları arasında sınıf düzeylerine durumları

Kaynaştırma	Varyansın	Kareler	Sd	Kareler	F	P
Eğitimine	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
İlişkin Düşünce	Gruplar arası	0,024	2	0,012	0,093	0,911
	Gruplar içi	33,283	259	0,219		
	Toplam	33,307	261			
Kaynaştırma	Varyansın	Kareler	Sd	Kareler	F	P
Eğitimine	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
İlişkin Tutum	Gruplar arası	0,568	2	0,284	1,130	0,325
	Gruplar içi	65,055	259	0,251		
	Toplam	65,623	261			
Kaynaştırma	Varyansın	Kareler	Sd	Kareler	F	P
Eğitimine	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
İlişkin Endişe	Gruplar arası	0,109	2	0,054	0,192	0,825
	Gruplar içi	73,168	259	0,283		
	Toplam	73,277	261			

Tablo 7 'ye göre, öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce [$F_{(2-259)} = 0.093$, $p > 0,05$] , tutum [$F_{(2-259)} = 1,130$ $p > 0,05$] ve endişe [$F_{(2-259)} = 0.192$ $p > 0,05$] düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt Problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim alma durumuna göre, kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin bulgulara Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8

Levene Testi Sonuçları

	Test	df1	df2	Statistic	p
Kaynaştırma					
Eğitimine	Levene	2	257	0,573	0,565
İlişkin	Testi				
Düşünce					
Kaynaştırma					
Eğitimine	Levene	2	257	1,635	0,197
İlişkin Tutum	Testi				
Kaynaştırma					
Eğitimine	Levene	2	257	1,308	0,272
İlişkin Endişe	Testi				

Tablo 8 incelendiğinde, Levene testi sonucunun her üç değişkenin p değeri 0.05’ten büyük olması nedeniyle ($p= 0.565, 0.197, 0.272$) varyansların homojen olduğu sonucuna varılır (Kalaycı. 2010). Bu kapsamda verilere uygulanan Tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 9’da verildiği gibidir.

Tablo 9

Kaynaştırma Eğitimi ile ilgili eğitim alma durumlarına göre öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları

Kaynaştırma	Varyansın	Kareler	Sd	Kareler	F	P
Eğitimine	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
İlişkin Düşünce	Gruplararası	0,047	2	0,024	0,184	0,832
	Gruplarıçi	33,959	257	0,218		
	Toplam	33,007	259			
Kaynaştırma	Varyansın	Kareler	Sd	Kareler	F	P
Eğitimine	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
İlişkin Tutum	Gruplararası	0,227	2	0,114	0,453	0,636
	Gruplarıçi	64,462	257	0,251		
	Toplam	64,689	259			
Kaynaştırma	Varyansın	Kareler	Sd	Kareler	F	P
Eğitimine	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
İlişkin Endişe	Gruplararası	2,035	2	1,017	3,686	0,026
	Gruplarıçi	70,936	257	0,276		
	Toplam	72,971	259			

Tablo 9'a göre, öğretmen adaylarının kaynaştırma ile ilgili eğitim alma durumuna göre kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce [$F_{(2-259)} = 0.184$, $p > 0,05$] ve tutum [$F_{(2-259)} = 0.453$, $p > 0,05$]. düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ancak öğretmen adaylarının kaynaştırma ile ilgili eğitim alma durumuna göre kaynaştırma eğitimine ilişkin endişe düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. [$F_{(2-259)} = 2,938$, $p > 0,05$]. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına göre kaynaştırmaya ilişkin "hiç ders almadım" diyen öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin endişe

düzeylerinin “40 saatten fazla aldım” diyen öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları arasında cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir. Bu farkın belirlenmesi amacıyla t-testi uygulanmıştır.

Tablo 10

Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları arasında cinsiyetlerine göre sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünce	Kadın	227	3,46	0,36	260	-0,505	0,614
	Erkek	35	3,52	0,26			
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutum	Kadın	227	2,65	0,49	260	0,541	0,589
	Erkek	35	2,60	0,53			
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Endişe	Kadın	227	2,31	0,52	260	0,448	0,654
	Erkek	35	2,27	0,55			

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, öğrencilerin kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumlarının arasında cinsiyetlerine göre farklılık olmadığı belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının düşünceleri [t(260) = -0,505, p<0,05], tutumları [t(260) = 0,541, p<0,05]

, endişeleri [$t(260) = 0,448, p < 0,05$] değerleri ile anlamlı bir fark göstermemektedir. Diğer bir ifade ile kadın öğretmen adaylarının düşünce, tutum ve endişe durumları ile erkek öğretmen adaylarının düşünce, tutum ve endişe durumları arasında fark yoktur.

Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin yanıtların belirlenmesi için araştırmanın nitel kısmını oluşturan açık uçlu görüşme formu uygulanmıştır. Bu kısımda açık uçlu görüşme formu ile katılımcılara sorulan sorulara verilen yanıtlara göre elde edilen bulgular sunulmuştur. Görüşme formundaki her bir soru, ayrı ayrı 3 akademisyen tarafından incelenip, her bir soruya verilen yanıtlara göre bulgular tek tek ortaya konmuştur.

Öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireylerle çalışma isteği ve hangi tür yetersizliği olan bireyler ile çalışmak istediklerine ilişkin görüşleri. Bu başlık altında öncelikle okul öncesi öğretmen adaylarına farklı gelişim gösteren bireylerle çalışmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Bu kapsamda farklı gelişim gösteren bireylerle çalışmak isteme durumlarına göre verdikleri cevaplar evet ve hayır olmak üzere iki kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 12’de verilmiştir. Ardından aynı soru başlığı altında verilen cevap evet ise, hangi tür yetersizliği olan bireyler ile çalışmak istedikleri sorulmuş ve verilen cevaplar yetersizlik gruplarına göre kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Öğretmen Adaylarının Farklı Gelişim Gösteren Bireylerle Çalışma İsteği ve Nedenleri

İstek Durumu	Nedenleri	f
Evet	Kişisel Gelişim	5
	Özel Gereksinimli Çocuğun Eğitim İhtiyacı	5
	Özel Gereksinimli Bireylerle İlgili Olumlu Tutum	3
	Konuya Olan İlgisi	
	Kişisel Tatmin	1
	Özel Eğitime Destek	1
	Özel Eğitime İlişkin Bilgi Sahibi Olma İsteği	1
Hayır	Zorlanma İhtimali	4
	Diğer Öğrencilerin Etkilenecek Olma İhtimali	2
	Kendini Yeterli Bulmama	1
		1

Tablo 11’de görüldüğü üzere öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışma istediğine dair çoğunluğu kapsayan bir sonuç vardır. Farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışmak isteyen öğretmen adayları bu durumu kişisel gelişim, özel gereksinimli çocuğun eğitim ihtiyacı, konuya olan ilgi, kişisel tatmin, özel eğitime destek, özel eğitime ilişkin bilgi sahibi olma isteği ile ifade etmişlerdir. Bu durumla ilgili olarak Ö1 şunları söylemiştir: “Özel eğitimle ilgili kendimi geliştirmek ve çocuğa yetersizliği ile ilgili yardım etmek istiyorum.” Ö9 ise; “Özel gereksinimli bireylerle çalışmak isterim çünkü o zaman kendimi başarılı ve mutlu hissederim.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılardan Ö12 ve Ö18 farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışmayı şartlı olarak kabul etmişlerdir. Bu durumla ilgili Ö12 şunları söylemiştir: “Tüm yetersizlik düzeyindeki çocuklarla çalışabilirim fakat yetersizliği sınıftaki atmosferi bozmayacak seviyede olması şartıyla.” Ö18 ise; “Evet çalışmak isterim ama gerçekte o çocuğa bir şeyler katabileceksem.” şeklinde ifade etmiştir.

Farklı gelişim gösteren bireylerle çalışmak istemeyen öğretmen adayları bu durumu zorlanma ihtimali, diğer öğrencilerin etkileyecek olma ihtimali ve kendini özel eğitim konusunda yeterli bulmama şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durumla ilgili katılımcılardan Ö2 şunları söylemiştir: “Zorlanacağımı düşünüyorum. Sınıftaki diğer öğrencileri olumsuz etkileyeceğini ve zarar vereceğini düşündüğüm için istemem.” Katılımcılardan Ö6: “Sınıfımda özel gereksinimli birey olursa üzerime düşeni yaparım ancak olması taraftarı değilim. Çünkü sınıfta eşgüdümü sağlamam çok zor olur.” Katılımcılardan Ö8 ise; “Özel gereksinimli birey ile çalışmak istemem çünkü kendimi yeterli görmüyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

“Evet” yanıtı veren katılımcıların hangi tür yetersizliği olan bireylerle çalışmak istediklerine ilişkin verdikleri cevaplar 6 kategori altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının buna yönelik ifadeleri Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Öğretmen Adaylarının Hangi Tür Yetersizliği Olan Bireyler ile Çalışmak İstediklerine İlişkin Bulgular

Engel Türü	f
İşitme Engeli	2
Zihinsel Engel	4
Otizm spektrum bozukluğu	3
Down Sendromu	4
DEHB	2
Her Türlü Engel	4

Tablo 12’de görüldüğü üzere zihinsel engel, down sendromu ve her türlü engel en çok verilen yanıtlar olmuştur. Katılımcılardan Ö5 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Özellikle dikkat eksikliği ve hiperaktivite sorunu olan çocuklar ile çalışmak isterim, bu konuya ilgi

duyuyorum.” Ö16: “Yeterli bilgim olduğu sürece engel türü ayırt etmeyeceğimi düşünüyorum, hepsinin kendine has özellikleri var.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireylerle çalışırken karşılaştıklarını düşündükleri problemlere ilişkin bulgular. Bu başlık altında öncelikle okul öncesi öğretmen adaylarına farklı gelişim gösteren bireylerle çalışırken ne gibi problemlerle karşılaştıklarını düşündükleri sorulmuştur. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13

Öğretmen Adaylarının Farklı Gelişim Gösteren Bireylerle Çalışırken Karşılaştıklarını Düşündükleri Problemlere İlişkin Bulgular

Problem Durumu	f
Çocuğun Güven Sorunu	1
Çocuğun Çaba Eksikliği	1
Çocukta Çekingenlik	2
Çocukta Dikkat Dağınıklığı	3
İletişim ve Uyum Sorunu	9
Diğer Çocukların Etkilenmesi ve Tepki Vermeleri	4
Öğretmenin Yetersizlik Kaygısı	12
Çocuğun Problemli Davranışı	3

Tablo 13’e göre katılımcıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda; çocuğun güven sorunu, çocuğun çaba eksikliği, çocukta çekingenlik, çocukta dikkat dağınıklığı, iletişim ve uyum sorunu, diğer çocukların etkilenmesi ve tepki vermeleri, öğretmenin yetersizlik kaygısı, çocuğun problemli davranışı olmak üzere 8 kod altında toplanmıştır. Bu kodlar arasında en çok

ifade edilen öğretmenlerin yetersizlik kaygısı olmuştur. Bu durumla ilgili Ö3 şunları söylemiştir: “Diğer çocukların özel gereksinimli çocuğu kabullenememesinden korkuyorum ve sınıfın içerisinde zaman zaman garip hareketler sergilerse ona yetemeyebilirim.” Katılımcılardan Ö20: “Nasıl davranacağımı, onunla nasıl iletişim kuracağımı bilemem. Ona güven ve samimiyet vermek isterim ancak bunlar bir süreç çerçevesinde olacak şeyler.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının farklı gelişim gösteren bireylerle çalışırken karşılaşılabilecekleri problem durumlarına ilişkin çözüm yolu önerilerine ait bulgular. Bu başlık altında okul öncesi öğretmen adaylarına farklı gelişim gösteren bireylerle çalışırken karşılaşılabilecekleri problem durumlarına ilişkin çözüm yolu önerileri sorulmuştur. Bu kodlar ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14

Öğretmen Adaylarının Farklı Gelişim Gösteren Bireylerle Çalışırken Karşılaşılabilecekleri Problem Durumlarına İlişkin Çözüm Yolu Önerilerine Ait Bulgular

Öneriler	f
Seviyeye Uygun Etkinlik	3
Güven Kazanma	1
İletişim Kurma Çabası	10
Destek Hizmetleri	1
Aile ile İşbirliği	6
Yönetim ve Uzmanlarla İşbirliği	5
Yazılı ve Görsel Kaynaklar	2
Kişisel Gelişim Çabası	7
Karşılıklı Sevgi Bağı Kurma	2
Çocuğa Kendini Değerli Hissettirme	1

Tablo 14'e göre katılımcıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda; seviyeye uygun etkinlik, güven kazanma, iletişim kurma çabası, destek hizmetleri, aile ile işbirliği, yönetim ve uzmanlarla işbirliği, yazılı ve görsel kaynaklar, kişisel gelişim çabası olmak üzere 8 kod altında toplanmıştır. Bu kodlar arasında en çok ifade edilen iletişim kurma çabası olmuştur. Bu durumla ilgili Ö3 şunları söylemiştir: “Çocukların özel gereksinimli bireyi kabul edebilmesi için uygun bir dille onlarla konuşabilirim, çocuklara kitaplar okuyup, videolar izletebilirim. Yetersiz olduğumu düşündüğüm için kitap okuyup, seminerlere katılabilirim.” Katılımcılardan Ö4: “RAM'a başvurmayı ya da rehber öğretmenden yardım almayı düşünürüm, problem çok büyük değilse kitaplardan ve yazılı kaynaklardan yararlanırım.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi dersi almadan önce kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri. Bu başlık altında öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitimi dersi almadan önce kaynaştırma eğitimi ile ilgili ne düşündükleri sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 6 kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Dersi Almadan Önce Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Kaynaştırma Eğitimi Dersi Almadan Önce Düşünceleri	f
Bilgi Eksikliği	12
Olumlu Düşünce	4
Merak Duygusu	1
Bireysel Araştırma	2
Yüksek Beklenti	2
Korku Hissi	4

Tablo 15'te görüldüğü üzere öğretmen adaylarının pek çoğu kaynaştırma eğitimi konusunda bilgi eksikliği olduğunu düşünmektedir. Bu durumu kaynaştırma eğitimine karşı olumlu düşünce ve korku hissi takip etmektedir. Katılımcılardan Ö5 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Kaynaştırma eğitimini her zaman merak etmişimdir, sadece yüzeysel olarak araştırma fırsatı bulmuştum. Üniversitede beklentim tabii ki oldukça yüksekti ancak asıl düşündüğüm kaynaştırma eğitime yönelik uygulamaları birebir görmektir.” Ö9 ise bu durumu; “Kaynaştırma eğitimi konusunda özgüven sorunum vardı. Konuyla ilgili kendimi yetersiz hissediyordum. Biraz korku durumu da vardı açıkçası.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılardan Ö22 korkusunu şu şekilde ifade etmiştir: “Kaynaştırma eğitimi beni korkutuyordu. Sınıf hâkimiyetini sağlayamama, çocuğa yardımcı olamama kaygısı yüzünden.”

Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi dersi aldıktan sonra kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri. Bu başlık altında öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitimi dersi aldıktan sonra kaynaştırma eğitimi ile ilgili ne düşündükleri sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 8 kod altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16

Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Dersi Aldıktan Sonra Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Görüşleri ile İlgili Bulgular

Kaynaştırma Eğitimi Dersi Aldıktan Sonra Düşünceleri	f
Değişiklik Olmadı	2
BEP Hakkında Bilgi Edinme	2
Farklı Gelişim Gösteren Bireylerin İhtiyaçları Hakkında Bilgi Sahibi Olma	7
Farklı Gösteren Bireyler ile İlgili Farkındalık	12
Konunun Önemi Kavrama	3
Uygulama Eksikliği Eleştirisi	2
İlgi Artışı	2
Özgüven Artışı	2

Tablo 16 incelendiğinde öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi dersi aldıktan sonra farklı gelişim gösteren bireyler hakkında farkındalık kazandıkları ve farklı gelişim gösteren bireylerin ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olma durumlarının en çok ifade edilen durumlar olduğu görülmektedir. Katılımcılardan Ö2 bu durumdan şöyle bahsetmiştir: “Sınıfımdaki çocuklar için kes-yapıştır gibi etkinliklerin çok önemli olmadığını; öz bakım, sosyal, duygusal gelişimlerini daha çok desteklemem gerektiğini ve BEP hazırlamanın gerekliliğini öğrendim.” Ö18; “Bu dersten sonra kaynaştırma eğitimine olan ilgim ve kendime olan özgüvenim arttı. Tecrübemin ve bilgimin ne kadar az olduğunu gördüm.” diyerek kendini ifade etmiştir. Katılımcılardan Ö20 açık bir şekilde kendini şöyle ifade etmiştir: “O çocukları artık daha özel daha güzel görüyorum. Özel gereksinimli bir çocuğa emek verildiğinde gerçekten büyük değişiklikler yaratılabileceğini gördüm.”

Öğretmen adaylarının sınıflarında farklı gelişim gösteren öğrenci bulunuyor olmasının öğretmen adaylarında oluşturduğu duygu ve düşünceler. Bu başlık altında öğretmen adaylarına sınıflarında farklı gelişim gösteren öğrencilerinin olmasının onlarda ne gibi duygu ve düşünce uyandırıyor olduğu sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 11 kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17

Öğretmen Adaylarının Sınıflarında Özel Gereksinimli Öğrenci Bulunuyor Olmasının Öğretmen Adaylarında Oluşturduğu Duygu ve Düşüncelere Ait Bulgular

Duygu ve Düşünceler	f
İlgi Gereksinimleri Olduğu	1
Uygun Etkinlik Gereksinimleri Olduğu	5
Normalleştirme	4
Duygusallık	2
Motivasyon	1
Sorumluluk	8
Heyecan	2
Kaygı/Korku	7
Farklılık	1
Gelişim Alanlarını Destekleme	1
Mesleki Tatmin	2

Tablo 17’ye göre katılımcılar sınıflarında farklı gelişim gösteren öğrenci bulunmasının bu bireylerin ilgi gereksinimleri olduğunu, uygun etkinlik gereksinimleri olduğunu, farklı gelişim gösteren bireyi normalleştirme, duygusallık, motivasyon, sorumluluk, heyecan, kaygı/korku, farklılık, gelişim alanlarını destekleme, mesleki tatmin hissi uyandırdığını

belirtmişlerdir. En çok bahsedilen ise sorumluluk ve kaygı/korku olmuştur. Katılımcılardan Ö4 bu durumdan şu şekilde bahsetmiştir: “Acımak ya da üzülmek değil ama sorumluluğu normal gelişim gösteren bireylere oranla daha çok.” Ö12 ise daha farklı bir bakış açısıyla; “Ben de farklı düşünceler uyandırmıyor, onları çok farklı görmüyorum. Sadece eğitim sürecinde biraz daha hassas düşünmem gerekiyor.” Katılımcılardan Ö22: “özel gereksinimli çocuğa yardımcı olurken, normal gelişim gösteren bireylerin vaktini çalarsam diye korkuyorum.” diyerek korkusunu dile getiriyor. Ö14 ise duruma farklı açıdan yaklaşarak şu ifadeleri kullanıyor: “Benim için muhteşem bir deneyim olur, sınıfımda oluşabilecek her sorunu çözmeye çalışırım. Beni geliştirir.”

Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin olumlu görüşleri. Bu başlık altında öğretmen adaylarına sınıflarında kaynaştırma eğitiminin olumlu yanlarının neler olduğu sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 7 kod altında toplanmıştır. Bu kodlar ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18

Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Olumlu Görüşlerine Ait Bulgular

Olumlu Görüşler	f
Toplumun Farklılıklara Saygı Duymasını Sağlama	10
Farklı Gelişim Gösteren Bireye Eğitim Hakkı Sağlanması /Fırsat Eşitliği	3
Aile Bilinçlenmesi	3
Sosyalleşme ve İletişim	9
Engelli Öğrencinin Gelişimi	7
Akran Eğitimi	8
Öğretmeni Geliştirme	1

Tablo 18'e göre öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin olumlu görüşlerinde toplumun farklılıklara saygı duymasını sağlama en çok dile getirilen görüş olmuştur. Ardından sosyalleşme ve iletişim, aktan eğitimi görüşleri takip etmiştir. Katılımcılardan Ö2 şunları söylemiştir: "Aile açısından baktığımda çocuğun yapabileceklerini daha net görür. Sosyalleşme, akran eğitimi, lider olmak gibi beceriler kazanır." Ö13 ise şu şekilde ifade etmiştir: "Kaybolup gidebilecek çocukları kaynaştırma eğitimi sayesinde kurtarabiliriz, aynı zamanda ailelere de bilinçlenmeleri konusunda destek olduğunu düşünüyorum." Ö15 ise duruma öğretmen açısından yaklaşarak şu ifadeleri kullanmıştır: "Çocuk gelişir, o gelişirken öğretmen öğrenir, mesleki gelişim kazanır."

Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin olumsuz görüşleri. Bu başlık altında öğretmen adaylarına sınıflarında kaynaştırma eğitiminin olumsuz yanlarının neler olduğu sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 8 kod altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19

Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Olumsuz Görüşlerine Ait Bulgular

Olumsuz Görüşler	f
Tipik Gelişim Gösteren Öğrencinin Olumsuz Etkilenmesi	10
Sınıf Düzeninin Bozulması	4
Farklı Gelişim Gösteren Çocuğun Dışlanması	3
Farklı Gelişim Gösteren Çocuğun Uyum Sorunu İhtimali	4
Farklı Gelişim Gösteren Çocuğa Yeterli İlginin Gösterilememesi	1
Olumsuz Yanı Yok	1
Farklı Gelişim Gösteren Bireyde İstenmeyen Davranışların Ortaya Çıkması	5
Öğretmen ve Yöneticilerin Bilgi ve Uygulama Konusunda Yetersiz Kalması	8

Tablo 19'a bakıldığında katılımcıların kaynaştırma eğitiminin olumsuz yanlarına normal gelişim gösteren çocuğun olumsuz etkilenmesi ve öğretmen ve yöneticilerin bilgi ve uygulama konusunda yetersiz kalması ifadelerini en çok kullandıkları görülmektedir. Özel gereksinimli çocuğa yeterli ilginin gösterilememesi ve olumsuz yanı olmadığı düşünceleri ise en az kullanılan ifadeler olmuştur. Katılımcılardan Ö1 bu duruma ait görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Özel gereksinimli bireylerin kaynaştırma eğitimine alınması diğer çocukları olumsuz yönde etkileyebilir. Normal gelişim gösteren bireyler, özel gereksinimli çocuğu kabul etmeyip dışlayabilirler.” Katılımcılardan Ö9 duruma farklı bir bakış açısıyla yaklaşarak şu cümleyi kurmuştur: “Olumsuz yanı olduğunu düşünmüyorum sadece kaynaştırma eğitimi doğru algılanmalı ve uygulanmalı.” Ö7 ise durumu öğretmenler ve aileler açısından değerlendirerek; “Bazı öğretmenlerin yeterli ilgi ve eğitimi sağlayamaması sebebiyle çocuklar arasında kopukluk ya da anlaşmazlıklar olabilir. Bu durum çocukları olumsuz etkileyebilir. Bazen aileler de çocuklarının Özel gereksinimli bireyler ile bir araya gelmesini istemiyor ve bu nedenle sorunlar yaşanabiliyor.” Katılımcılardan Ö6 özel gereksinimli çocuğa yeterli ilginin gösterilememesi ifadesinden yola çıkarak şu cümleleri kurmuştur: “Sınıf ortamında özel gereksinimli bireye düşen ilgi ve zamanın az olması olumsuz olarak değerlendirilebilir çünkü o çocuğun sürekli tekrara ve birebir eğitime ihtiyacı var.” Ö4 bu duruma eleştirel bir bakış açısıyla şunları söylemiştir: “Kaynaştırma eğitimi olumsuz hale getiren şey bence, bu eğitimin tam olarak önemini kavrayamayan öğretmen ve yöneticiler! Sınıf dinamiğini sağlayamamak, normal gelişim gösteren öğrenci sayısına göre olması gerekenden daha fazla özel gereksinimli bireylerin sınıfa katılması... O kalabalık ve curcuna içerisinde maalesef özel gereksinimli çocuğa bir şey katılmıyor.”

Öğretmen adaylarının sınıflarında farklı gelişim gösteren birey ile çalışırken almak istedikleri destek hizmetlerine yönelik görüşleri. Bu başlık altında öğretmen adaylarına sınıflarında farklı gelişim gösteren birey ile çalışırken ne tür destek hizmetlerinden

faydalanmak istedikleri sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 9 kodaltında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20

Öğretmen Adaylarının Sınıflarında Farklı Gelişim Gösteren Birey ile Çalışırken Almak İstedikleri Destek Hizmetlerine Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Almak İstedikleri Destek Hizmetleri	f
BEP Hakkında Eğitim	5
RAM Desteği	2
Özel Eğitim Öğretmeni Desteği	9
Aile Desteği	4
Seminer/Hizmet İçi Eğitim Desteği	4
Rehber Öğretmen Desteği	10
Psikolojik Destek	4
Teknoloji Desteği	1
Özel Eğitim Konusunda Bilgi Sahibi Yardımcı	2

Tablo 19’da görüldüğü gibi katılımcıların sınıflarında farklı gelişim gösteren birey ile çalışırken almak istedikleri destek hizmetlerinin başında rehber öğretmen gelmektedir. Özel eğitim öğretmeni desteği ise onu takip etmektedir. Katılımcılardan Ö22 bu durumu şu şekilde anlatmaktadır: “Özel eğitim alanında uzman biriyle her zaman çalışmak isterim. Rehberlik servisi ile iletişim halinde olup özellikle BEP hazırlama aşamasında destek alırım.” Ö15 ise; “Sınıfta yardımcım olması benim için çok rahatlatıcı olur. Teknolojik aletleri de özel eğitim amacıyla sınıfımda kullanmak isterim” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılardan Ö5 düşüncelerini şöyle ifade ediyor: “Öncelikle böyle bir durumda yanımda yardımcımın

bulunması gerekir, tek başına sorumluluğu çok fazla. Ayrıca kurumun rehber öğretmeni ve bir psikolog ile de işbirliği halinde olmak isterim.”

Öğretmen adaylarının okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma eğitiminin daha başarılı uygulanabilmesine yönelik görüşleri. Bu başlık altında öğretmen adaylarına okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma eğitimine yönelik uygulamaların daha başarılı olabilmesi için neler önerebilecekleri sorulmuştur. Bu kapsamda verilen cevaplar 4 kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarının bunlara yönelik ifadeleri Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21

Öğretmen Adaylarının Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kaynaştırma Eğitiminin Daha Başarılı Uygulanabilmesine Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Öneriler	f	
	7	
	6	
Okul Yönetimine Öneriler	Karşılıklı Görüşmeler ve İş Birliği	7
	Materyal Desteği	6
	Duyarlı Olma	3
	Rehberlik ve Eğitim Desteği	6
	Doğru Yönetim Biçimi	9
	7	
	3	
Ailelere Yönelik Öneriler	Kabullenme	3
	Öğretmene Güven	4
	Çocuğa Yakın İlgi ve Destek	8
	Rehabilitasyon Desteği Sağlama	3
	Farkındalığını Geliştirme	2
	Açık Görüşlü Olma	1
	Eğitim Alma	1
Çocuğu Eğitime Erken Başlatma	1	
	1	

Engel Gruplarının Doğru Tespit Edilmesi		
Alan Uzmanlarına Öneriler	Aile ve Çocukla Doğru İletişim	3
	Öğrencinin Eğitimine Destek	2
	Öğrenciye Uygun Etkinlik	4
	Bilgi Paylaşımı	11
	Sabırlı ve İstekli Olma	2
	Hoşgörülü Yaklaşım	1
	Kişisel Gelişime Önem	2
	Yakın ve Eşit İlgî	8
Okul Öncesi Öğretmenlerine Öneriler	Kabullenme	1
	Kişisel Gelişime Önem	8
	Çocukları ve Velileri Bilinçlendirme	4
	Toleranslı Olma ve Empati Yapabilme	2
	Sorumluluk Sahibi Olma	2
	Yapıcı ve İstekli Olma	3
	Meslektaşlar Arası Bilgi Paylaşımı	1

Tablo 20’yi incelendiğinde 4 kategoriden oluştuğu görülmektedir. İlk kategori olan okul yönetimine öneriler kategorisinde katılımcılar kaynaştırma eğitiminin daha başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için okul yönetiminin üzerine düşen görevleri ifade etmişlerdir. İlk olarak doğru yönetim ardından karşılıklı görüşmeler ve işbirliği ifadeleri gelmektedir. Katılımcılardan Ö2 durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Yöneticimin duyarlı olmasını, aileler ile yaşanan sıkıntılar doğrultusunda öğretmenin yanında olmasını, sık sık toplantılar düzenlemesini ve özel gereksinimli çocuğa göre materyal desteği sağlamasını isterim.” Ö4 ise duruma farklı bir açıdan yaklaşarak şu ifadeleri kullanmıştır: “Sınıfa özel gereksinimli bir birey koyarken; sınıf mevcudu, sınıf yapısı, sınıfın atmosferini dikkate almalarını isterim. Özel öğrenciye uygun materyallerin sağlanmasını isterim.”

İkinci kategori olan ailelere öneriler kategorisinde katılımcılar kaynaştırma eğitiminin daha başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için ailelerin üzerine düşen görevleri ifade etmişlerdir. İlk olarak çocuğa yakın ilgi ve destek ardından etkin katılım ve işbirliği ifadeleri gelmektedir. Katılımcılardan Ö5 fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Aileler çocuklarında bulunan farklılıkları kabul etmeli ve onlara olabildiğinde destek sağlamalı.” Ö21 ise; “Ailelerin çocuklarından utanmadan, toplum baskısından çekinmeden, sadece çocuğun gelişimini önemsemelerini isterdim.” Ö16 başka bir bakış açısı ile ; “Aileler sürekli okul ile iletişim halinde olmalı fakat bunun yanında ailelerin çocuktan çok yüksek bir beklentiye girmemesi gerekir.” demiştir. Katılımcılardan Ö10 toplumsallaşmanın önemi vurgulayarak; “Farklı gelişim gösteren bireylerin topluma kazandırılması için uğraşmalı. Eğitimleri ve sosyalleşmeleri için gerekli her türlü desteği göstermeliler.”

Üçüncü kategori olan alan uzmanlarına öneriler kategorisinde katılımcılar kaynaştırma eğitiminin daha başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için alan uzmanlarının üzerine düşen görevleri ifade etmişlerdir. İlk olarak bilgi paylaşımı ve destek sağlama çoğunluk tarafından ifade edilmiştir. Katılımcılardan Ö5 fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Özel eğitim alanında uzman kişiler hem öğretmenlere hem de ailelere gerekli desteği sağlamalıdır ve eğitim sürecinde her an aktif olmalıdır. Süreç içerisinde gözlemler yapıp, geri dönütler sağlamalı ve sürecin iyileştirilmesine destek vermelidir.” Ö7 ise, “Alan uzmanları bu süreçte hem çocukları hem de öğretmenleri iyi bir şekilde gözlemleyip yol göstermeli. Aileleri eğitsel yönden olabildiğince bilgilendirmelidir.” Katılımcılardan Ö19 duruma farklı bir açıdan yaklaşp şu cümleleri kurmuştur: “Kaynaştırma eğitimi sürecinde öze gereksinimli birey çok önemli ama bence alan uzmanlarının normal gelişim gösteren bireyler için kaynaştırma eğitimi dâhilinde bir uyum planı hazırlaması gerekmektedir.”

Dördüncü kategori olan okul öncesi öğretmenlerine öneriler kategorisinde katılımcılar kaynaştırma eğitiminin daha başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için okul öncesi

öğretmenlerinin üzerine düşen görevleri ifade etmişlerdir. En çok ifade edilen kategoriler kişisel gelişime önem ve yakın ve eşit ilgi olmuştur. Katılımcılardan Ö10 fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Okul öncesi öğretmenleri kaynaştırma eğitimi konusunda sorumluluk almaktan kaçmamalıdır. Gerekli tolerans ve sabrı göstermelidir.” Ö20; “Özel gereksinimli çocuğu asla göz ardı etmemeli fakat bunun yanında tipik gelişim gösteren bireylerle de aynı kefeye koymamalıyız.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılardan Ö2; “Sadece okul öncesi değil hiçbir öğretmenin bu süreçte ayrımcılık yapmaması gerektiğini ve her çocukla eşit olarak ilgilenmesi gerektiğini düşünüyorum.” diyerek durumu açıklamıştır. Ö19 kendini şu şekilde ifade etmiştir; “Empati yapabilmek çok önemli. Yeterlilik, yetersizlik konusunda öğretmen sürekli kendini sorgulamalı. Aynı zamanda yaratıcı ve pratik olmaya çalışmalı.”

Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tartışma

Kaynaştırma, çalışmaya başlandığı günden itibaren gelişerek önemini artırmakta ve günümüzde farklı gelişim gösteren bireylerin normal eğitim sınıflarında öğretmenler tarafından eğitilmesi olarak tanımlanmaktadır (Mastropieri ve Scruggs, 2015). Kaynaştırma eğitimi farklı gelişim gösteren bireylerin topluma kazandırılması açısından önemli bir yere sahiptir. Özel eğitim desteği alan ya da kaynaştırma sınıflarında eğitim alan birey kendini toplumun bir parçası olarak görür ve bunu yaşantısına olumlu bir şekilde yansıtır. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumu, kaynaştırma eğitimi sürecini başarıya götüren etmendir. Bu nedenle tüm öğretmen ve öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin tutum, bilgi ve donanıma sahip olması son derece önemlidir. Bu araştırmada ele alınan değişkenlere göre bakıldığında kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşler ve görüşleri etkileyen etmenler, diğer araştırmaların sonuçları ile karşılaştırıldığında bir genelleme yapmanın mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmada öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin endişe ve tutumlarının ne yüksek ne de az, orta düzeyde olduğu, düşüncelerinin ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Araştırmanın örneklemini kaynaştırma eğitimi ve özel eğitim dersi almış ve almamış öğrenciler karma bir şekilde oluşturduğundan düşünce, endişe ve tutum düzeyinin orta düzeyde çıkması normaldir. Kaynaştırma ve özel eğitime yönelik alınan ders sayısı arttığında ve farklı gelişim gösteren birey ile daha sık etkileşimde bulunulması halinde bu oranın azalması olasıdır. Temel (2000), tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili birçok konuda sıkıntı yaşadıklarını ve bilgi eksiklikleri olduğunu belirlemiştir. Babaoğlu ve Yılmaz (2010), tarafından yapılan bir araştırmada ise, öğretmenlerin çoğunun kaynaştırma ile ilgili herhangi bir eğitim almadıkları ve kendilerini yetersiz hissettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Bunun nedeni öğretmenlerin lisans dönemlerinde kaynaştırma eğitimi ve özel eğitim konularında yeteri kadar bilgi edinememeleri, gereken eğitimi alamamaları olarak söylenebilir.

Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumlarına sınıf düzeyine göre bakıldığında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Araştırmanın sonuçları öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri arasında bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Şahbaz ve Kalay (2010), okul öncesi öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerinin olumsuz olduğu ve sınıf düzeylerine göre kaynaştırmaya ilişkin görüşler arasında bir fark olmadığını sonucuna ulaşımlardır. Bu nedenle araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise, özel eğitim dersi alan okul öncesi öğretmen adaylarının özel eğitim dersi almayan öğretmen adaylarına göre daha olumlu düşünce ve tutuma sahip olduğudur. Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma ile ilgili edinimlerinin, lisans döneminde ders olarak aldıkları özel eğitim dersi ya da lisans sonrası hizmet içi eğitim ve seminerler yoluyla aldıkları görülmektedir (Kayılı, Koçyiğit, Doğru ve Çiftçi, 2010).

Yapılan araştırmaların bir kısmı öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik tutumlarının öğretmenlerin yaş, cinsiyet ve aldıkları kaynaştırma eğitimi dersinden etkilendiklerini sonucunu vermiştir (Hanrahan, Goodman ve Rapagna, 1990). Bazı araştırmalar ise bunun tam tersi yönündedir. Araştırmanın sonucu ile tutarlılık gösteren bir diğer çalışma da ise; Şahbaz ve Kalay (2010) tarafından okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri, özel eğitim dersi alıp almamış olması değişkenine göre incelenmiş ve özel eğitim dersi alan öğretmen adaylarının, özel eğitim dersi almayan öğretmen adaylarına göre daha olumlu düşünceye sahip oldukları görülmüştür.

Şengül ve Altıntaş (2014), 38 öğretmen adayı ile özel eğitim ile ilgili kursların, öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin tutumlarını nasıl etkilediğini belirlemeye yönelik bir çalışma

gerçekleştirmişlerdir. Araştırma kapsamında öğretmen adaylarına 3 hafta boyunca 6 saatlik eğitim verilmiştir. Ön test ve son test sonuçları değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının özel eğitime karşı daha olumlu tutum oluşturduğu görülmüştür. Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi birbirlerinden ayrılmaz unsurlardır. Her iki alan da birbirini destekler.

Özel eğitim dersi almış ve almamış öğretmen adaylarında olduğu gibi kaynaştırma eğitimi almış ve almamış öğretmen adaylarının endişe, düşünce ve tutumunda da anlamlı bir fark görülmektedir. Kaynaştırma eğitimi dersi alan öğretmen adayı daha olumlu tutumlara sahiptir. Buradan kaynaştırma ve özel eğitim derslerinin gerek öğretmen adayları gerekse farklı gelişim gösteren bireyler için ne kadar önem arz ettiği görülmektedir. Çünkü farklı gelişim gösteren bireylerin eğitiminde en önemli unsur öğretmen ve öğretmenin tutumudur. Araştırmanın nitel boyutunda öğretmen adayları kaynaştırma eğitimi dersi almadan önce bilgi eksikliği yaşadıklarını ve kaynaştırma eğitimine karşı kaygı ve korku beslediklerini ifade etmişlerdir. Fakat kaynaştırma eğitimi dersi aldıktan sonra tüm korku ve kaygılarının yerini farklı gelişim gösteren bireylere karşı farkındalık ve onları anlama boyutuna geçtiğini ifade etmişlerdir. Temel (2010), özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili ders almış öğretmenlerin, almayanlara oranla kendilerini kaynaştırma eğitimi konusunda daha yeterli gördükleri sonucuna varmıştır. Lassig (2003), öğretmenlerin özel yetenekleri çocuklar ile ilgili eğitim almalarının bu çocukların eğitimine yönelik olumlu tutumlarını geliştireceğini vurgular. Araştırmanın bulgusunun aksi yönünde bir bulguya alan yazında rastlanmamıştır. Bütün çalışmalar araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Eğitimin önemi, toplum ve birey üzerindeki doğrudan ya da dolaylı etkileri yadsınamayacak derecede önemlidir.

Lisans döneminde kaynaştırma eğitimi ve özel eğitim derslerinin artırılması, öğretmen adaylarının uygulama saatlerinin arttırılması, daha sık farklı gelişim gösteren bireyler ile bir araya getirilmesi orta düzeyde olan endişe ve tutum seviyesini minimum seviyeye indirecektir. Araştırmanın nitel boyutunda da katılımcıların çoğu farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışmak

istediklerini belirtmişlerdir. Çalışmak istemeyenlerin ise nedenlerine bakıldığında sınıf yönetimi konusunda endişe duydukları belirlenmiştir. Aynı zamanda öğretmen adayları kaynaştırma sınıfında çalışıyor olmanın büyük bir sorumluluk getirdiğini bu nedenle korku ve kaygı duyduklarını belirtmişlerdir. Koçyiğit (2015), tarafından yapılan çalışmada, hem öğretmenlerin hem de öğretmen adaylarının sınıf yönetimi ve zaman yönetimi konusunda sıkıntı yaşayabileceklerini belirtilmiştir. Öğretmen ve öğretmen adayları kaynaştırma eğitimi ve kaynaştırma sınıflarında sınıf yönetimine ilişkin bilgi ve uygulama eksikliklerinden dolayı kaynaştırma eğitimi konusunda olumsuz tutum sergilemiş olabilirler.

Farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışmak isteyen öğretmen adaylarımız genellikle down sendromlu ya da zihinsel engelli bireylerle çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Farklı gelişim gösteren birey denilince ilk akla gelen genellikle zihinsel engeldir. Fakat unutulmamalıdır ki, pek çok yetersizlik alanı bulunmaktadır. Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği (2014) ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2016) ağır ve çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey kaynaştırma eğitimine katılamamaktadır. Bu nedenle hafif ve orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler kaynaştırma eğitiminden faydalanabilen kesimdir. Akman, Mercan Uzun ve Yazıcı (2018), yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmen adayları sadece ortopedik, işitsel, görme yetersizliği olan çocuklar ve DEHB olan çocukların kaynaştırılabileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmen adayları kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmayabilirler, çünkü sadece ağır ve çok ağır zihinsel yetersizliği olan ve de çoklu yetersizliği olan farklı gelişim gösteren bireyler kaynaştırılamazlar. Bunun haricinde her farklı gelişim gösteren bireyin kaynaştırma eğitimi almaya hakkı vardır.

Toplumsal kabul ve farklı gelişim gösteren bireyin topluma kazandırılması için ilk olarak kaynaştırma eğitiminin kimlere uygulanabileceği öğrenilmelidir. Araştırmanın bir diğer bulgusu, öğretmen adayların en çok kendi kişisel gelişimleri ve farklı gelişim gösteren bireyin

eğitim ihtiyaçı için farklı gelişim gösteren birey ile çalışmak istemesidir. Birey hem kendine bir şeyler katabilmek hem de eğitim ihtiyaçı olan bireye destek olma arzusundadır. Farklı gelişim gösteren birey ile çalışmak istemeyen bir ğretmen adayı ise sınıftaki diğer çocukların etkileneceği düşüncesini ile kaynaştırma eğitiminin içinde yer almak istememektedir. Bireyde oluşan sınıf yönetimi endişesi bireyi kaynaştırma eğitiminden uzaklaştırmaktadır.

Sucuoğlu, Bakkaloğlu, İşcen Karasu, Demir ve Akalın (2004), yaptıkları çalışmada öğretmenlerin farklı gelişim gösteren öğrencinin bulunduğu sınıflarda, sınıf yönetimi ve davranış problemleriyle başa çıkma konusundaki bilgilerinin yeterli seviyede olmadığı görülmüştür. Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi konusundaki diğer endişesi ise sınıfta yetersiz olabilme ve iletişim konusunda sıkıntı yaşamaktır. Bunları hissetmek sürecin doğal bir parçasıdır. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli bilgi alınıp, olabildiğince uygulamalar yapıp mesleki olgunluğa ulaştıktan sonra tüm bu endişeler zamanla yok olacak ve başarılı bir kaynaştırma eğitiminin önündeki engel kalkmış olacaktır. Bunlar ğretmen ve farklı gelişim gösteren birey arasında olumsuz bir etmendir. Öğretmen adaylarına yaşadıkları kaynaştırma eğitimi süre zarfında olumsuz süreç karşısında nasıl bir yol izleyecekleri sorulduğunda çoğunluğu “iletişim kurmaya çalışırım” ya da “aile ile işbirliği yaparım” yanıtını vermiştir. Okul ncesi eğitimin her anında aile ile işbirliği çok önemlidir. Aile eğitimin en önemli parçalarındandır. Aile eğitime dâhil olmadığında, eğitim süreci, tıpkı bir kolonu yıkılmış inşaat gibi eğilir. Verimliliği azalır ve belki de yıkılır. İletişim kurma da böyledir. Sadece bir ğretmen adayı BEP programını değiştirme, güncelleme vs. yolunu deneyeceği yanıtını vermiştir. BEP farklı gelişim gösteren bireyin eğitimi için en önemli unsurlardandır. Kişiye göre hazırlanır ve bireye özel uygulanır. Bu noktada ğretmen adaylarımıza teorik bilgi ve pratik uygulama kazandırmanın önemi fark edilmelidir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, ğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce, endişe ve tutumları ğretmen adaylarının cinsiyetine göre farklılık

göstermemektedir. Bireyin kadın ya da erkek olmasına göre kaynaştırma eğitime olan tutumu değişmemektedir. Alan yazın incelendiğinde araştırma ile tutarlı olamayan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular (Diken, 1999; Şahbaz ve Kalay 2010) başta olmak üzere pek çok araştırma sonucu ile tutarlılık göstermektedir. Araştırmalara bakıldığında, kaynaştırma eğitime yönelik görüşlerin cinsiyete yönelik değişkenlik göstermemesi ile ilgili herhangi bir bilimsel açıklamaya rastlanmamıştır.

Kaynaştırma eğitiminin uygulama, eğitmen, farklı gelişim gösteren birey, normal gereksinimli birey açısından zorlukları olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Ancak eğitim sırasında ve sonrasında gerek farklı gelişim gösteren birey açısından, gerek tipik gelişim gösteren birey açısından gerekse toplum açısından faydaları tüm bu zorlukların üstesinden gelmek yönünde önemli bir motivasyon unsurudur.

Öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitiminin olumlu ve olumsuz yönlerini sorulduğunda, olumlu yönü için “ toplumun farklılıklara saygı duymasını sağlama ve sosyalleşme” unsurları üzerinde durmuşlardır. Toplumun farklı gelişim gösteren bireylere olan farkındalığı son zamanlarda artarak devam etmektedir. Farklı gelişim gösteren bireylerin topluma kabulü, toplumda yer edinmesi ve kendini topluma ait hissetmesi kaynaştırma eğitiminin amaçladığı durumlardır. Bu nedenle toplumda oluşacak farkındalık ve kabul farklı gelişim gösteren bireyi bir adım öteye taşıyacaktır. Bu durum onun sosyalleşmesini arttıracak ve zaman içerisinde olabildiğince kendilerine yetebilen bireyler haline gelmesine olanak sağlayacaktır.

Akman, Mercan Uzun ve Yazıcı (2018), yaptıkları araştırmada öğretmen ve öğretmen adayları ile yaptıkları görüşmede farklı gelişim gösteren bireylerin kaynaştırma eğitimi ile çevre ile etkileşiminin artacağını, akranlarıyla birlikte olmasının faydalı olacağını bunun yanı sıra tüm gelişim alanlarının olumlu yönde etkileneceğini düşünmekte ayrıca tipik gelişim gösteren

bireylerin empati duygularının gelişip ve farklılıklara saygı duymayı öğrenecekleri sonucuna ulaşmışlardır. Olumsuz yönlerini sorduğumuzda ise; “normal gelişim gösteren öğrencinin olumsuz etkilenmesi” unsuru ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitiminin olumsuz yönleri ile ilgili ifade ettikleri unsur daha çok normal gelişim gösteren öğrencilerin olumsuz yönde etkilenmesi yönündedir. Akman, Mercan Uzun ve Yazıcı (2018), okul öncesi öğretmen ve öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada kaynaştırma eğitiminin farklı gelişim gösteren çocuğun yetersizlik hissi yaşayabileceği ve dışlanabileceği için zararlı olabileceği şeklinde öğretmen ve öğretmen adayları kendilerini ifade etmişlerdir. Ayrıca tipik gelişim gösteren bireylerin uyum problemi yaşayabileceğini ve ailelerin olumsuz tepkiler verebileceklerini düşündüklerini belirtmişlerdir. Tipik gelişim gösteren bireyler ve aileler kaynaştırma eğitimi oluşturan unsurlardandır. Eğitim öncesinde, süresinde ve sonrasında tipik gelişim gösteren bireyin ve ailesinin davranış ve tutumları eğitim süresince belirleyicidir. Olumlu ya da olumsuz olması sürecin yönü konusunda belirleyici rol oynar.

Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma sınıflarında farklı gelişim gösteren birey ile çalışırken almak istedikleri destek hizmetlerinin başında okul psikolojik danışmanı desteği gelmektedir. Özel eğitim öğretmeni desteği ise onu takip etmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının farklı gelişim gösteren bireylere yönelik sorumluluklarının önemi ülkemizde yer alan çeşitli yasal düzenlemelerde yer almaktadır. Okul psikolojik danışmanlarının engelli bireyler üzerindeki rolleri çok önemlidir ve pek çok araştırmacı tarafından da ifade edilmiştir. Okul psikolojik danışmanları hem öğretmen, hem farklı gelişim gösteren öğrenci, hem tipik gelişim gösteren öğrenci ve aileleri için büyük bir öneme sahiptir.

Kaynaştırma eğitiminin başarı ile uygulanması için eğitim kurumu çerçevesinde baktığımızda başta öğretmen olmak üzere okul yönetimine, ailelere, alan uzmanlarına görevler düşmektedir. Eğitim ne sadece öğretmenin, ne ailenin ne de okul yönetiminin işidir. Kaynaştırma eğitiminde bu unsurların hepsi birbirine müşavir durumdadır. Başarılı bir

kaynaştırma eğitimi için öğretmen adaylarımıza okul idaresine düşen görevleri sorulduğunda, ilk olarak “doğru yönetim” ardından “karşılıklı görüşmeler ve işbirliği” ifadeleri gelmektedir. Kaynaştırma eğitimi için gerekli düzenlemeleri yapması gereken okul yöneticilerinin farklı gelişim gösteren çocuğu kabullenen tutum sergilemesi, sınıf öğretmenine uygulamayı başarılı şekilde sürdürmesi için destek vermesi gerekmektedir (Kargın, 2004). Eğitim süreci kapsamlı bir süreçtir, kaynaştırma eğitimi için de geçerlidir. Kurumun düzgün bir işleyişinin olması ve eğitimi oluşturan her unsur ile görüşme, iletişim ve işbirliği halinde olması o kurumda başarıya giden yolda atılmış bir adımdır.

Eğitim gözümüzü dünyaya açtığımız anda başlar. İnsan yavrusu dünyaya geldiği andan itibaren farkında olarak ya da olmayarak öğrenme arzusu içerisinde. Bu nedenle ilk eğitimimizi ailemizden ya da ailemiz olarak nitelendirebileceğimiz insanlardan alırız. Yaşam boyu öğrenmeye devam eden birey için ailenin eğitimindeki ve öğrenmesindeki önemi çoktur. Araştırmaya katılan öğretmen adayları ilk olarak ailelerin özel gereksinimli çocuğuna yakın ilgi ve destek ardından eğitim sürecine etkin katılım sağlaması ve işbirliği kurmasının kaynaştırma eğitiminde ailelere düşen görevler olarak ifade etmişlerdir. Günay Bilaloğlu ve Aktaş Arnas (2019), yaptıkları araştırmalarında öğretmenlerin, aile katılımını sorun olarak görmedikleri ancak katılımı arttırmak için de herhangi bir çabalarının olmadığı, ailelerin okulda ve evde etkinliklere katılımlarını engelleyen durumlarla ilgili bir bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Okul öncesi eğitimde çocuklarımızın eğitim sürecini belirlerken çocuğu tek olarak düşünmek doğru değildir, çocuk ailesi ile bir bütün olarak ele alınmalıdır. Eğer öğretmen başarılı bir eğitim süreci düşünüyorsa; sınıf eğitimi, okul öncesi eğitimi ya da kaynaştırma eğitimi olması hiç fark etmeksizin anne ve babayı da kapsayan, aile eğitimini önemseyen bir süreç planlanmalıdır.

Öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitiminde başarı için alan uzmanlarına önerileri sorulduğunda çoğu bilgi paylaşımının artırılması gerektiğini ve destek sağlamaları gerektiğini

ifade etmiştir. Sadece lisans döneminde kaynaştırma eğitimi ya da özel eğitim dersi alan, yeteri kadar uygulama yapma fırsatı bulamayan öğretmenler mesleğe başladıklarında bir anda kaynaştırma sınıflarında öğretmen olarak kendilerini bulabiliyorlar. Bu durumda yardım alabilecekleri en güvenilir kişiler alan uzmanlarıdır. Eğitim sürecini danışan, danışman yani öğretmen ve öğrenci çerçevesinde sürdürebilirler. Alan uzmanlarından ne kadar çok bilgi edinirlerse, ne kadar destek görebilirlerse (telefon, mail, broşür, kitapçık, seminer vs.) öğretmenler de kendilerini o kadar güçlü ve emin hissederler.

Okul öncesi eğitime baktığımızda çocuk ailesinden ilk defa ayrılıp, uzun süreli sosyalleşme ve eğitim ortamına girer. Okul öncesi eğitimde çocuğun ailesinden sonra güvendiği birey olarak öğretmen yerini alır. Okul öncesinde uygulanan kaynaştırma eğitiminde de aynı durum geçerlidir. Araştırmanın sonucuna göre; okul öncesi öğretmenlerine kaynaştırma eğitimi süresince düşen görevler kişisel gelişime önem vermesi ve çocuklara karşı yakın ve eşit ilgi olmuştur. Kaynaştırma eğitimini başarıya ulaştıran en önemli unsur olan öğretmenlerdir. Ailesinden belki de ilk defa ayrılan birey, öğretmeni ile duygusal bağ kurmaya başlar. Stoiber, Gettinger ve Goetz (1998) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin kaynaştırmayı genel eğitim sınıflarında farklı gelişim gösteren bireylerin eğitim alması olarak tanımladıklarını belirlemişlerdir. Kaynaştırma eğitimi sadece özel gereksinimli çocuğun normal sınıflarda eğitim alması değildir, çok daha fazladır ve birçok unsuru gövdesinde barındırır. Öğretmen her zaman gelişime açık olmalıdır. Günden güne eğitim konusundaki gelişmeler artmaktadır. Bu gelişmeleri takip eden, kendini geliştirmeye açık, vizyon sahibi öğretmenler hem kendilerine, hem öğrencilerine hem de eğitimi etkileyen unsurlara faydalı birey haline gelir.

Sonuçlar

Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri;

Araştırmanın nicel boyutunda;

- 1) Kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünce durumları yüksek, endişe ve tutumları orta seviyededir.
- 2) Sınıf düzeyine göre endişe, düşünce ve tutumları arasında fark bulunmamaktadır.
- 3) Kaynaştırma ile ilgili eğitim alan öğretmen adayları, kaynaştırma eğitimi almayan öğretmen adaylarına göre daha olumlu tutuma sahiptir.
- 4) Cinsiyet durumuna göre herhangi bir fark yoktur. Kız öğretmen adayları ve erkek öğretmen adayları arasında kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri konusunda belirgin bir farka rastlanmamıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda ise;

- 1) Öğretmen adaylarının çoğu farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışmak istedikleri ve öncelikli olarak otizm spektrum bozukluğuna sahip olan, DEHB olan çocuklar ile çalışmak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.
- 2) Öğretmen adaylarında genel olarak, farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışırken kendilerini yetersiz görecekları düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
- 3) Öğretmen adayları farklı gelişim gösteren bireyler ile çalışırken bir sorunla karşılaştıklarında bu sorunu iletişim kurarak çözebileceklerini düşünmektedirler.
- 4) Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi dersi almadan önce, bilgi eksikliği konusunda sıkıntı yaşadıkları sonucuna varılmıştır.

- 5) Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi dersi aldıktan sonra; farklı gelişim gösteren bireyler ve onlara davranış biçimi konusunda farkındalık kazandıkları sonucuna ulaşılmıştır.
- 6) Kaynaştırma eğitiminin olumlu yanı olarak, toplumun farklı gelişim gösteren bireylere karşı farkındalık kazanması olduğunu, kaynaştırma eğitimi ile bunun başarılacağını düşünmektedirler.
- 7) Kaynaştırma eğitiminin olumsuz yanı olarak, kaynaştırma sınıflarında yer alan tipik gelişim gösteren bireylerin olumsuz yönde etkilenebileceğini düşünmektedirler.
- 8) Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi süresince en çok okul rehber öğretmen desteği almak istediği sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Farklı üniversitelerdeki öğretmen adayları ile kaynaştırma eğitimi üzerine araştırmalar yapılarak, öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine olan görüşleri belirlenebilir. Araştırma sonuçları doğrultusunda bir düzenlemeye gidilebilir.

Okul öncesi öğretmen adaylarına zorunlu lisans dersi olarak okutulan özel eğitim dersinin içerik ve saatleri arttırılabilir. Özellikle uygulama saatlerinin arttırılması, öğretmen adaylarının üzerindeki yetersizlik ve bilgi eksikliği endişelerini gidermek yönünde etkili bir yöntem olacaktır.

Dördüncü sınıflarda genel kültür seçmeli dersi olarak okutulan “Kaynaştırma Eğitimi” dersinin zorunlu hale gelmesi; her okul öncesi öğretmen adayının kaynaştırma eğitimine ilişkin bilgi sahibi olmasını sağlayacak, endişe ve korku seviyelerini azaltmaya yarayacaktır.

Öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine başladıklarına sadece tipik gelişim gösteren bireyler ile değil farklı gelişim gösteren bireyler ile de çalışabileceklerini bilmesi

gerekir. Bu nedenle öğretmen adayları okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerinde kaynaştırma sınıflarına yönlendirilebilir. Lisans döneminde kaynaştırma eğitimi sürecin doğal bir parçası olarak gösterilebilir ve bu öğretmen adayları açısından çok daha rahatlatıcı olur.

Öğretmen adayları kaynaştırma eğitimi konusunda eğitim, konferans, çalıştay vs. düzenlenmeli ve öğretmen adayları bu etkinliklere yönlendirilmelidir. Bu eğitimlerde özellikle, kaynaştırma eğitiminin hem farklı gelişim gösteren bireyler için hem de tipik gelişim gösteren bireyler için faydalı olduğu vurgulanmalıdır. Öğretmen adaylarının çoğu kaynaştırma eğitiminin olumsuz yanının normal gelişim gösteren çocuğun kötü etkilenmesi olduğunu ifade etmişlerdir. Normal gelişim gösteren çocuğun kaynaştırma eğitiminden kötü etkilendiğini düşünen bir öğretmen kaynaştırma eğitimi konusunda başarıya ulaşamaz. Bu nedenle eğitimlerle, seminerlerle, broşür, kitapçık, konferanslar yoluyla bu algının kırılması gerekmektedir.

Lisans dönemini boyunca ve sonrasında öğretmenler ve öğretmen adayları için, kaynaştırma eğitime yönelik sertifika programları açılabilir.

Sınıf yönetimi derslerinde sadece normal gelişim gösteren öğrencilerin yer aldığı sınıflar değil bunun yanında özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu kaynaştırma sınıflarında sınıf yönetimi konusunda bilgiler verilmelidir.

“Kaynaştırma Sınıflarında Sınıf Yönetimi” ana fikri altında lisans programına yeni bir seçmeli ders eklenmesi faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Akçamete, A. G., (2009). *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. 2. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Akçamete, G., Gürgür H., (2009). *İşitme Yetersizliği olan Çocukların Eğitimi*. Gönül Akçamete (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. 2. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Akın, A., Gündüz, M., (2015). Türkiye’de devlet okullarındaki özel eğitimle ilgili sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2).
- Akman, B., Mercan Uzun, E., Yazıcı D. N., (2018). Okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik görüşlerinin karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 96-114. Doi: <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.305108>
- Aral, N., Kandır, A. ve Yaşar C. M. (2002). *Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı*. Ya-Pa Yayıncılık, İstanbul.
- Ataman, A. (2005). *Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Avramidis, E., Bayliss, P., Burden, R., (2000). Student teachers attitudes towards the inclusion of children with special educational needs in the ordinary school. *Teaching and Teacher Education*. 16, 277-293.
- Babaoğlan, E. ve Yılmaz, Ş. (2010). Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (2), 345-354.
- Batu, S. (2000). Özürlü öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, Eskişehir.
- Batu, S. (2008). Başarılı bir kaynaştırma için öğretmenlerin sınıfta yapabilecekleri. *İlköğretim Eğitimci Dergisi*, 18, 26-27.
- Batu, S., Kırcaali- İftar, G. (2016). *Kaynaştırma*. Kök Yayıncılık, Ankara.

- Baykoç Dönmez, N. (2010). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim. (Editör: Baykoç, N.), Öğretmenlik programları için özel eğitim* (ss. 13-26). Gündüz Yayıncılık, Ankara.
- Camadan, F., (2012). Sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ve bep hazırlamaya ilişkin öz yeterliklerinin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11(39)*, 128-138.
- Cansız, N., Cansız M., (2018). Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünce, tutum ve endişe ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 26(2)*.
- Cavkaytar, A. ve Diken, H. İ. (2007), *Özel eğitime giriş*, 3. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Cavkaytar, A., Diken H. İ. , (2005). *Özel eğitime giriş*. 2. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Cook, L., Friend, M., (2010). The state of the art of collaboration on behalf of students with disabilities. *Journal Of Educational And Psychological, 20*, 1-8.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W., & Tashakkori, A. (2007). Developing publishable mixed methods manuscripts. *Journal of Mixed Methods Research, 1*, 107-111.
- Çağlar, S., (2011). Engelli hakları sözleşmesi'nde ayrımcılık yasağı ve Türkiye'nin uyum sorunu. *TBB Dergisi*, 96.
- Çakıroğlu, O. (2016). Özel Eğitimde Temel Kavramlar. Veysel Aksoy (Ed.), *Özel eğitim içinde* (s.1-20). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çitil, M. (2013). *Yasalar ve özel eğitim*. Vize Yayıncılık, Ankara.
- Darıca, N. (1992). "Özürü Çukukların Eğitiminde Entegrasyonun Önemi". *1. Ulusal Özel Eğitim Kongresi*, 183-185, Ya-PA Yayınları, İstanbul.
- Davaslıgil, Ü. (2009). Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi. G. Akçamete (Ed.), *Özel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. (s:545-591). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Dede, Ş.,(1996). Özel eğitim hakkında salamanca bildirisi. *Özel Eğitim Dergisi, 2(2)*, 91-94.

- Deretarla-Gül, E., Dikici-Sığırtmaç, A., (2008). *Okul öncesinde özel eğitim*. 1. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Diken, H. İ. (2012). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Ankara: Cantekin Matbaası.
- Diken, H. İ., Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihinsel engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması, *Özel Eğitim Dergisi*, 1999, 2(3), 25-39.
- Ege, P. (2006). Farklı engel gruplarının iletişim özellikleri ve öğretmenlere öneriler. *Özel Eğitim Dergisi*, 7(2), 1-23.
- Eikeseth, S., Smith, T., Jahr, E., Eldevik, S. (2007). Outcome for children with autism who began intensive behavioral treatment between ages 4 and 7: A comparison controlled study. *Behavior or Modification*, 31, 264-278.
- Enç, M., Çağlar, D., Özsoy, Y. (1981). *Özel eğitime giriş*. Sevinç Matbaası, Ankara.
- Eripek, S. (2004). Türkiye’de zihin engelli çocukların kaynaştırılmalarına ilişkin olarak yapılan araştırmaların gözden geçirilmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 25-32.
- Eripek, S., Vuran, S. (2009). Zihinsel yetersizliği olan çocukların eğitimi. Gönül Akçamete (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* 2. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Ersoy, Ö., Avcı, N. (2001), *Özel gereksinimi olan çocuklar ve eğitimleri*, özel eğitim, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- Gearhearl. B. R., Weishahn. M. W., & Gearhearl, C. J., (1996). The exceptional students in the regular classroom. New Jersey: Prentice- Hall, Inc..
- Genç, K. G., Orhan, S., (2015). Engellilere yönelik ülkemizdeki özel eğitim hizmet uygulamaları ve örnek ülke karşılaştırılması, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 35(2), 115-144.
- Gözün, Ö., Yıkılmış, A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 65-77.

- Graham, S., Haris, K.R., Reid, R., Kandel, M. (2006). Children with learning disabilities. E.L. Meyen, Y.N. Bui (Eds.), Exceptional children in today's schools: What teachers need to know. Forth Edition, Love Publishing Company.
- Guralnick, M. J. (2001). A Framework for change in early childhood inclusion. *Early Childhood Inclusion*, 3-35.
- Günay Bilaloğlu, R., Aktaş Arnas, Y., (2019), Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 34(3), 804-823. doi: 10.16986/HUJE.2018043536
- Güven, Y. (2003). Farklı gelişen çocuklar, A. Kulaksızoğlu (ed) *Özel eğitime giriş*. Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- Hanrahan, J., Goodman, W., and Rapagna, S., (1990) Preparing mentally retarded students for mainstreaming priorities of regular class and special school teachers. *American Journal on Mental Retardation*, 94 (5), (Kontrol No: 470474).
- İnceoğlu, M. (2010). Tutum, algı, iletişim. *Beypkent Üniversitesi Yayınları*, 69.
- Kalaycı, Ş., (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım. Ankara.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (10. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-13.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: tanımı, gelişimi, ilkeleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-13.
- Kargın, T. ve Sucuoğlu, B. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. Morpa Yayıncılık, Ankara.
- Kartal, H. (2008). Çocuk ve aileyi desteklemeye yönelik ev ziyaretlerine dayalı erken müdahale programları ve programların etkileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 1-28.
- Kayılı, G., Koçyiğit, S., Doğru, S. S. Y. ve Çiftçi, S. (2010). Kaynaştırma eğitimi dersinin okul öncesi öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerine etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Dergisi*, 10 (20), 48-65.

- Keleş, O., Dikici-Sığırtmaç, A., Dikici, A., (2019). Okul öncesi kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öz yeterlik (algı) ölçeği geçerlik güvenirlik çalışması. *GEFAD / GÜJGEF*, 39(1), 193-210.
- Kılıçoğlu, M. (2007). *Aktif öğrenme için etkili öğretmen*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Kırcaali- İftar (2013). Otizm spektrum bozukluğu spektrum bozukluğuna genel bakış, Elif Tekin-İftar (Ed.), *Otizm spektrum bozukluğu spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri*. 2. Baskı, VizeYayıncılık, Ankara.
- Kırcaali- İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 16, 45-50.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Kaynaştırma ve destek hizmetleri. Süleyman Eripek (Ed). *Özel eğitim*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Koçyiğit, S., (2015). Ana sınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen-rehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 391-415.
- Lassig, C. (2003). Teachers' attitudes towards intellectually gifted children and their education. Unpublished B.Ed. thesis, Griffith University, Nathan, QLD.
- Lewis, R., Doorlag D. (2004). *Teaching special students in general education classroom*, Netcang, N.J. U.S.A
- Loreman, T., Earle, C., Sharma, U., & Forlin, C. (2007). The development of an instrument for measuring pre-service teachers' sentiments, attitudes, and concerns about inclusive education. *International Journal of Special Education*, 22(1), 150–159.
- Mastropieri, M. A. ve Scruggs, T. E. (2015). *The inclusive classroom: Strategies for effective differentiated instruction*. Pearson Higher Edition.
- Metin, N., Şenol, F. B., & İnce, E. (2017). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Journal of Theoretical Educational Science/Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 10(1), 95-116
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2014). Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2009). Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği.

- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2015). Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2010). *İlköğretim okullarındaki kaynaştırma uygulamalarının değerlendirilmesi*. Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Morse, J. M. (1991). Approaches to qualitative- quantitative methodological triangulation. *Nursing Research*, 40, 120-123.
- OECD (1995). *Integrating students with special needs into mainstream schools*. Paris: OECD Publications.
- Osborne, A. G., & Dimattia, P. (1994). The least restrictive environment mandante: Legal implications. *Exceptional Children*, 61 (1), 6-14.
- Öktem, F.(2009) Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu. (Ed.), Akçamete. *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Kok yayıncılık, Ankara.
- Özaydın, L., Çolak, A., (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ve "okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi hizmet içi eğitim programı"na ilişkin görüşleri. *Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 189-226.
- Özsoy, Y. (2002). Özel eğitime muhtaç çocuklar ve özel eğitim. *Özel eğitime muhtaç çocuklar "Özel eğitime giriş"*. 4. Baskı, Karatepe Yayınları, Ankara.
- Özyürek, M. (1997). *Sınıfta davranış yönetimi: uygulamalı davranış analizi*. 2. Basım, Ankara, Karatepe Yayınları.
- Özyürek, M. (2005). Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklar, Ayşegül Ataman (ed.), *Farklı gelişim gösteren bireyler ve özel eğitime giriş*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Özyürek, M. (2006). *Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ruud, F., (2002). *Grasping the promise of inclusion*. 26, Eric ED471855.
- Senemoğlu, N., (1998). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Spot Matbaacılık. Ankara

- Stobier, K. C., Gettinger, M. ve Goetz, D. (1998). *Exploring factors influencing parents and early childhood practitioners beliefs about inclusion. Early Childhood Research Quarterly, 13*(1), 107-124.
- Sucuoğlu, B. (2006), *Etkili kaynaştırma uygulamaları*, Ekinoks Yayınları, Ankara.
- Sucuoğlu, B., (1996). Kaynaştırma programında anne baba katılımı. *Özel Eğitim Dergisi 2*(2), 25-44.
- Sucuoğlu, B., Bakkaloğlu, H., Karasu, F. İ., Demir, Ş., ve Akalın, S. (2013). Inclusive preschoolteachers: Their attitudes and knowledge about inclusion. *International Journal of Early Childhood Special Education, 5*(2), 107-128.
- Sucuoğlu, B., Bakkaloğlu, H., Karasu, F. İ., Demir, Ş., ve Akalın, S. (2004). Preschool teachers' knowledge levels about inclusion *Educational Sciences: Theory and Practice, 14*(4): 1477-1483.
- Sucuoğlu, B., Kargın, T. (2010). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. Ankara. Kök Yayıncılık.
- Sünbül, A. M., Sargın, N. (2002). "Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öğretmen Tutumlarının (Çeşitli Değişkenler Açısından) İncelenmesi". XII. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Yöntemler Yaklaşımlar Stratejiler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları, Ankara.
- Şafak, P., (2009). Görme yetersizliği olan çocukların eğitimi. Gönül Akçamete (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* (2. baskı) Ankara: Kök Yayıncılık
- Şahbaz, Ü. ve Kalay, G. (2010). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10* (19), 116-135.
- Şahbaz, Ü., Kalay, G., (2010). Okulöncesi eğitimi öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19*, 116-135.
- Şahin, S.(2010). Özel eğitimin tarihçesi. Baykoç Dönmez, N. (Ed), *Öğretmenlik programları için özel eğitim*. Gündüz Yayınevi, Ankara.

- Tavil, Y. Z., (2009). Uygun olmayan davranışları azaltmada alternatif bir işlem süreci uyuşmayan davranışların ayrımlı pekiştirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi* 13, 287-289. (Kontrol No: 604932)
- Temel, F. (2000). Okul öncesi eğitimcilerinin özel gereksinimlilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 148- 155.
- Temel, F. (2000) okul öncesi eğitimcilerinin engellilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 18, 148 – 155.
- Toy, S., Duru, S., (2016). Sınıf öğretmenlerinin öğretmen öz yeterlikleri ile kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik inançlarının karşılaştırılması. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 146-173.
- Türk Dil Kurumu (2016). Yazım Kılavuzu. Ankara: TDK Yayıncılık.
- Uçuş, Ş., (2016). Investigation of elementary school and preschool teacher candidates perceptions regarding special education through metaphors. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 6(2), 360-388.
- Ünal, Z., H., (2017). *Kaynaştırma sınıfına devam eden zihin yetersizliği olan öğrencilere uygulanan akran zorbalığına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Yazıcıoğlu, T., (2018). Kaynaştırma uygulamalarının tarihsel süreci ve türkiye’de uygulanan kaynaştırma modelleri, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 92-110.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. Baskı) Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Ekler

Ek A

Veri Toplama İzin Belgesi

T.C.
 ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
 Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 68203582-044-E.1900054069
 Konu : İlayda GÜRSOY'un Anket
 Uygulama İstemi

09/04/2019

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 14.03.2019 tarihli ve 33813216-044-E.1900042087 sayılı yazısı.

Enstitünüz Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi İlayda GÜRSOY'un, " Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında hazırladığı anket formlarını Fakültemiz Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören 2., 3 ve 4 sınıf öğrencilerine uygulama istemi Fakültemiz Bilimsel Araştırmaları Değerlendirme Kurulu tarafından incelenmiş ve uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Salih Zeki
 GENÇ
 Dekan

DAĞITIM LİSTESİ

Gereği:
 Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Bilgi:
 Temel Eğitim Bölümü

e-İmzalıdır

Ek B

Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Düşünce, Tutum ve Endişe Ölçeği

Değerli öğretmen adayları,

Bu çalışma kapsamında araştırma ekibi olarak kaynaştırma eğitimine (engelli öğrencilerin engeli olmayan akranlarıyla aynı sınıf ortamında eğitim görmeleri) yönelik düşünce, tutum ve endişelerinizi belirlemeye çalışacağız. Bu anketi gelecekte öğretmeni olduğunuz sınıflarınızı düşünerek cevaplandırınız. Ankette **doğru ya da yanlış cevap yoktur**. Yapmanız gereken düşüncelerinizi en iyi tanımlayacak karenin içerisine çarpı işareti koymaktır. Ankete geçmeden önce lütfen aşağıdaki soruları cevaplayınız. Çalışmaya olan katkınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

1. Üniversitenizin Adı: _____
2. Bölümünüz:
  - Okul Öncesi Öğretmenliği
  - Fen Bilgisi Öğretmenliği
  - İlköğretim Matematik Öğretmenliği
  - Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
  - Sınıf Öğretmenliği
  - Diğer (Belirtiniz) _____
3. Sınıfınız: 1   2   3   4
4. Cinsiyet: Kız   Erkek
5. Doğum Tarihiniz: _____
6. Şu ana kadar olan not ortalamanız: _____
7. Engelli biriyle kayda değer ölçüde bir etkileşiminiz oldu mu?
  - Evet   Hayır
8. Engelli öğrencilerin eğitiminin nasıl olması gerektiği ile ilgili bir eğitim aldınız mı?
  - Hiç almadım   40 saate kadar aldım   40 saatten fazla aldım
9. Engelli çocuklarla ilgili yasal düzenlemeler konusundaki bilginiz ne kadar?
  - Hiç Yok   Kötü   Orta   İyi   Çok iyi
10. Engelli öğrencileri eğitmek konusundaki kendinize güveniniz ne ölçüde?
  - Çok düşük   Düşük   Orta   Yüksek   Çok yüksek
11. Engelli öğrenci eğitimi konusundaki deneyiminiz ne kadar?
  - Hiç   Orta (30 tam günden az)   Çok (En az 30 tam gün)

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE YÖNELİK DÜŞÜNCE, TUTUM VE ENDİŞE ÖLÇEĞİ	Kesinlikle Katılmıyorum			
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Engelli insanlara yardım edebildiğimde mutlu olurum.	1	2	3	4
2. Herhangi bir engelim olmadığı için minnettarım.	1	2	3	4
3. Engelli insanlarla birlikteyken kendimi rahat hissederim.	1	2	3	4
4. Engelli bir insanın yüzüne doğrudan bakmaktan <u>korkarım</u> .	1	2	3	4
5. Düşüncelerini sözlü olarak ifade etmekte zorlanan öğrenciler normal sınıflarda olmalıdır.	1	2	3	4
6. Kişisel bakım konusunda yardıma ihtiyaç duyan öğrenciler normal sınıflarda olmalıdır.	1	2	3	4
7. Başkalarına karşı, fiziksel olarak saldırgan davranışlar gösteren öğrenciler normal sınıflarda olmalıdır.	1	2	3	4
8. Bireyselleştirilmiş akademik programa ihtiyaç duyan öğrenciler normal sınıflarda olmalıdır.	1	2	3	4
9. İletişim teknolojilerine (kabartma yazı, işaret dili gibi) ihtiyaç duyan öğrenciler normal sınıflarda olmalıdır.	1	2	3	4
10. Dikkatsiz öğrenciler normal sınıflarda olmalıdır.	1	2	3	4
11. Uygun destek sağlanarak engelli her öğrenci normal sınıflarda olmalıdır.	1	2	3	4
12. Sınavlarda çoğunlukla başarısız olan öğrenciler normal sınıflarda olmalıdır.	1	2	3	4
13. Sınıfımda engelli öğrencilerim olursa, iş yükümün artacağından <u>endişe duyarım</u> .	1	2	3	4
14. Kaynaştırma eğitimini destekleyecek kaynak ve personelin yetersiz olmasından <u>endişe duyarım</u> .	1	2	3	4
15. Engelli öğrencileri eğitmek için gerekli bilgi ve beceriye sahip olmadığımdan <u>endişe duyarım</u> .	1	2	3	4
16. Kaynaştırma sınıflarındaki tüm öğrencilere gereken ilgiyi göstermenin zor olacağından <u>endişe duyarım</u> .	1	2	3	4
17. Sınıfın geri kalanının engelli öğrencileri kabullenmeyeceğinden <u>endişe duyarım</u> .	1	2	3	4
18. Kaynaştırma sınıflarında, engelli olmayan öğrencilerin başarılarının etkileneceğinden <u>endişe duyarım</u> .	1	2	3	4
19. Sınıfımda engelli öğrenciler olursa daha stresli olacağımdan <u>endişe duyarım</u> .	1	2	3	4

Ek C**Görüşme Formu****Değerli öğretmen adayı,**

Bu sohbet sırasında amacım, “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması” tez çalışmam doğrultusunda siz öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerine başvurmaktır. Formda yanlış ya da doğru cevap yoktur. Yapmanız gereken düşüncelerinizi içtenlikle belirtmenizdir. Vereceğiniz yanıtların çok değerli olduğunu düşünüyorum ve teşekkür ediyorum.

İlayda GÜRSOY

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

GÖRÜŞMECİ BİLGİ FORMU

Görüşme tarihi:

Cinsiyetiniz:

Yaşınız:

Okuduğunuz üniversite/fakülte/program:

Sınıf:

Anne Eğitim Durumu:

Baba Eğitim Durumu:

GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Daha önce özel eğitim ve/veya kaynaştırma eğitimleri ile ilgili eğitimler aldınız mı?

2. Herhangi bir türde rahatsızlığı olan çocukla çalışmak ister misiniz? Hangi tür yetersizliği olan çocuklar ile çalışmak istersiniz ? Nedenini açıklar mısınız?
3. Yetersizliği olan çocuklarla çalışırken ne tür sorunlar yaşayacağınızı düşünüyorsunuz? Açıklar mısınız?
4. Bu sorunları çözerken ne tür yollara başvurursunuz?
5. Özel Eğitim, Kaynaştırma Eğitimine ilişkin ders almadan önce Kaynaştırma Eğitimi ile ilgili görüşleriniz nasıldı? Açıklar mısınız?
6. Özel Eğitim, Kaynaştırma Eğitimine ilişkin ders aldıktan sonra düşüncelerinizde ne gibi değişiklikler oldu? Açıklar mısınız?
7. Sınıfınızda özel eğitim gerektiren birey bulunuyor olması sizde ne gibi duygu ve düşünceler uyandırıyor? Açıklayınız.

8. Sizce Kaynaştırma Eğitiminin olumlu yanları nelerdir? Açıklayınız.

9. Sizce Kaynaştırma Eğitiminin olumsuz yanları nelerdir? Açıklayınız.

10. Sınıfınızda kaynaştırma öğrencisi ile çalışırken ne tür destek eğitim hizmetleri almak istersiniz? Açıklar mısınız.

11. Okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma uygulamalarının başarılı olabilmesi için neler önerirsiniz?

a)Okul yönetiminize;

b) Ailelere;

c) Alan uzmanlarına;

d)Meslektaşlarınıza;

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: İlayda GÜRSOY

Doğum Yeri: Altınordu/ Ordu

Doğum Tarihi: 12/09/1991

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Okul Öncesi Öğretmenliği, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi: Okul Öncesi Eğitimi, Çanakkale Onsekiz Mart

Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İletişim

E-posta Adresi: ilaydagursoy@comu.edu.tr